

PATRIMOINE
de
l'Université
de Gand

Present Exemplaar
van den Uitgever
namens den heer J. Haefkens.

674

REIZE

NAAR

GUATEMALA.

Het Groote plein te Gualan.

REIZE

NAAR

GUATEMALA.

DOOR

J. Haefkens

MET PLATEN.

's GRAVENHAGE,
BIJ W. K. MANDEMAKER.
1827.

REIZE

NAAR

GUATEMALA.

Ik heb u beloofd, mijn vriend, u een verslag van mijne reis te zullen geven, en ga thans hiertoe over.

Bij de zeereis, of mijn verblijf in de kolonien, zal ik niet lang stilstaan; beschrijvingen van deze toch zijn van duizend kanten te bekomen. Eene zeereis, zoo dezelve geene groote onheilen oplevert, is gewoonlijk eene aaneenschakeling van verveling, zijnde zelfs het middel, dat ons te land tegen deze plaag altijd beveiligt, het lezen namelijk, door eene zonderlinge noodlottigheid, op zee magteloos. Van den eenen kant bevindt men zich zelden zoo geheel frisch als aan wal, en is men gevolgelijk voor inspanning, van welken aard dan ook, minder geschikt, en van den anderen kant heeft men gestadig zoo veel gejoel en gepraat, zoo veel gevloek en getier om zich heen, dat het schier onmogelijk is, de denkbeelden eens schrijvers te volgen. Genoeg dan, onze reis was gelukkig, want geen oogenblik werd ons door storm of ander gevaar de geringste

 graad

graad van vrees aangejaagd. Met uitzondering van weinige dagen, waarop de koelte ten minste sterk genoeg was, om de baren tot eenige hoogte te doen stijgen, met uitzondering daarvan, zeg ik, was het water steeds zoo effen, dat wij ons naauwelijks overtuigen konden, over den maat- en peilloozen oceaan te glijden. Na dat wij de schoone en scheeprijke engelsche kust, een gedeelte van welke wij digt langs zeilden, uit het oog verloren hadden, wisselden slechts twee voorvallen van buiten de eenzelvigheid van onzen toestand af. Het eene was, op den 19den dag onzer reis, het praaijen van een engelsch, naar Jamaica bestemd vaartuig, hetwelk wij in den beginne voor eenen op ons jagt makenden roover hadden gehouden; en het tweede was het vangen van eenen haai, die, voor een goed gedeelte, door de matrozen gegeten werd, en bij welke gelegenheid ik er mede van heb geproefd, genoegzaam om te kunnen zeggen, dat het vleesch van dit zeemonster houtachtig en smakeloos is. Deze beesten volgen de vaartuigen soms vele dagen achter elkander, op de onreinheden azende, die van boord vallen. Twee of drie dagen hadden wij den tegenwoordigen reeds gezien. Men vangt ze door middel van een stuk ſpek, dat men aan eenen haak steekt en aan eene lijn van het achterdek werpt. Zelfs van warmte hebben wij niet veel op zee te lijden gehad, alzoo het koel bleef tot ver voorbij Madera, en niet eigenlijk warm werd, voor dat wij de kust van Guyana naderden. Na een paar dagen langs deze lage een-

too-

toonige kust (welker geboomte zich tot in zee uitstrekt en die den reiziger reeds hier en daar met het gezigt van eene plantaadje verheugt, vooral naar gelang hij de rivier Suriname nadert) te hebben gedreven, kwamen wij op den 15den Julij, den 41sten dag na ons afzeilen uit Helvoetsluis, voor Braamspunt, aan den ingang der rivier Suriname, aan. Aldaar met twee mijner reisgenooten aan wal gegaan zijnde, ontmoetten wij al dadelijk een dozijn moedernaakte negers. De beenen van een derzelve waren geweldig gezwollen en met etterende striemen, de sporen van ontvangene zweepslagen, bedekt. « Naauwelijks, » zeide ik, « hebben wij voet aan wal, of de slavernij vertoont zich aan ons oog in hare meest afzigtelijke gedaante. » « Neen, » werd mij geantwoord, « deze lieden zijn geene slaven; het zijn verbeurdverklaarde zwarten, die men als slaven heeft willen insluiken. Zij worden door het Gouvernement onderhouden, waartegen zij voor hetzelve werken moeten. » Wij werden door den kommandant, den alhier als een kluizenaar levenden luitenant FOREEST, op een uitmuntend ontbijt onthaald, terwijl de zich toevallig bij hem bevindende kommandant van het fort Amsterdam, de majoor DUNSTELER, mij en mijne twee togtgenooten al dadelijk een verder bewijs van de surinaamsche gastvrijheid gaf, door ons als te dwingen, om, in plaats van naar boord terug te keeren, met hem naar het fort te varen en het vaartuig aldaar af te wachten, hetwelk wij alle reden hadden om te denken, dat des avonds

vóor hetzelve zoude aankomen. Trouwens wij waren het scheepsleven zoo hartelijk moede, dat de welgemeende uitnoodiging des goeden majoors ons niet weinig welkom was. Wij voeren dan met hem in zijne tentboot de rivier op, en bewonderden de schoone oevers. Onder weg deden wij de plantaadje *Resolutie* aan, alwaar wij voor het eerst de groote werken, tot eene suikerplantaadje vereischt, bezigtigden. Na van den vriendelijken directeur afscheid genomen te hebben, zetteden wij den togt voort en kwamen te twee uren op het aangenaam gelegene fort aan. Het woonhuis des kommandants is ongeveer een half kwartier landwaarts in gelegen. De schoone palmiteboomen, die voor hetzelve staan, maken den gunstigsten indruk op den pas aangekomen vreemdeling. Inderdaad, na gedurende zes weken niets dan lucht en water te hebben aanschouwd, was het voor ons een onbeschrijfelijk genot, ons alhier te bevinden. Het overige van dezen dag en den volgenden bragten wij voor een goed gedeelte met wandelen, onder anderen in de planterij van het fort, door. Hier zag ik voor het eerst de ellendige hutten, welke den negers tot woning verstrekken. Hoezeer ook voorgenomen hebbende, in geene beschrijvingen van voorwerpen te treden, welke door zoo vele anderen reeds opzettelijk beschreven zijn, zoo kan ik echter niet nalaten, van den indruk te gewagen, welke de hier zich aanbiedende tafereelen op den pas aangekomen Europeaan maken. De geheele natuur is verschillend. Het plan-

plantenrijk levert geen enkel voorwerp op, waarmede hij bekend, of ten minste gemeenzaam is, en van het dierenrijk zijn het slechts de huisdieren, met het paard en de koe, die hem aan het lieve vaderland herinneren. De uitgestrekte suikervelden, de sierlijke banaanbosschen, de scherpe ananasplanten, de met welriekende bloesems en gulden vruchten tevens beladen, en daarenboven met behagelijk groen prijkende limoen- en oranjeboomen, welke de grootte van onze grootste appel- en peerenboomen bereiken, de bevallige palmiet- en kokosboomen, de schaduwrijke tamarinden, en voeg hier als een tegenhanger bij de dorpen van negerhutten, met derzelver naakte zich over dit tooneel bewegende zwarte bewoners, dan zult gij u ten minste de meest uitstekende punten voor den geest stellen van de vreemdsoortige schilderij, die zich voor het oog ontrolt. Ook de menigte van vuurvliegjes, die men des avonds door de lucht en langs de velden ziet zweven, is een zonderling verschijnsel voor den vreemdeling, die over het al-leven, hetwelk in deze oorden zoo zigtbaar de geheele natuur bezielt, is opgetogen.

Eerst in den namiddag van den dag na onze aankomst op het fort kwam het vaartuig voor hetzelve ten anker. Ik verzuimde natuurlijk geen tijd met mijne vrouw en mijn dochtertje van boord te gaan halen, en dat ook deze verheugd waren weder voet aan wal te zetten, zal wel overtollig zijn te zeggen.

Intusschen had de majoor nog een bezoek van

twee vrienden uit Paramaribo ontvangen, waarvan de eene de raadsheer HAYUNGA was. Met dezen werd ik spoedig zeer gemeenzaam en Zijn Ed. drong er op aan, dat ik met mijne familie, gedurende ons verblijf te Paramaribo, onzen intrek te zijnent zoude nemen. Den volgenden morgen voeren wij dan ook met Zijn Ed., in eene afzonderlijke boot, naar de stad. Deze vaart op de schoone rivier Suriname was waarlijk verrukkelijk. De op hare oevers staande, met eeuwig groen prijkende boomen deden mij echter eenige teleurstelling ondervinden. Ik had verwacht, onder dezelve ten minste eenigen te zullen aantreffen, veel reusachtiger dan wij in Europa gewoon zijn te zien, maar vond eene schier gelijke lijn, die ik niet geloof, dat zich boven de 35 à 40 voet verheft, terwijl slechts hier en daar een doode of levende zoon des wouds zijne kruin boven deze lijn uitsteekt.

De stad Paramaribo begint met het paleis van den gouverneur, hetwelk, achter eene uitgestrekte grasplaat, ongeveer 400 voet van den oever der rivier verwijderd ligt, en, met een fraai tamarinde-bosch ter regter- en de stad ter linkerzijde, eene zeer aangename uitwerking doet. Niettegenstaande de zich nog allerwege vertoonende sporen van den jongsten noodlottigen brand, heeft Paramaribo een behagelijk voorkomen. De straten zijn breed en regt en ter wederzijde met oranjeboomen beplant, welker vruchten het aan elkeen wijsselijk verboden is af te plukken. Zonder dit verbod toch zou een groot en geheel

heel kenschetsend sieraad der stad spoedig verdwijnen. De huizen zijn van hout en ligt blaauw geschilderd. Zij hebben meestal ééne verdieping boven die gelijkgronds. Voor den ingang van eenige is een bordes of hooge stoep, van eenige treden aan beide zijden, en sommige hebben steenen voetstukken. Daar een zoo groot getal slechts in de laatste drie of vier jaren gebouwd is, zou men echter eene meer prachtige bouworde verwachten, doch het schijnt, dat de bouwmeesters weinig gezind zijn, of genoegzame kennis missen, om het oude spoor te verlaten. Alle huizen hebben schuiframen, hoedanig men ze nog veel in onze landsteden aantreft, bijna zoo breed als hoog, en groote ruiten heb ik nergens gezien. Een walgelijk gezigt, dat men gestadig in de straten van Paramaribo ontmoet, is de *elephantiasis*, zijnde deze ziekte onder de negers en mulatten zeer algemeen. Vele hebben de beenen zoodanig gezwollen en met een grof, dik, tot over de teenen hangend vel bedekt, dat zij bijna schijnen laarzen aan te hebben, doch van een zeer onbehagelijk leder. In en digt bij de stad zijn fraaije wandelingen, die veelal, wat den aanleg van lanen en tuinen betreft, aan de aangenaamste oorden in Holland herinneren. De menigte van ongedierte is ons ten minste toegeschenen, door reizigers zeer vergroot te worden. Wanneer men een bed heeft, van muskito-gordijnen (dun gaas) voorzien, lijdt men weinig van deze anders gewis zeer lastige mug, en van fatsoenlijke huizen houdt de reinheid in het algemeen

alle andere insekten verwijderd. Van de chiken, een bijna onzigtbaar diertje, dat zich in de teenen of voetzolen nestelt, aldaar zijne talrijke jongen voortbrengt, en eene geweldige jeukte veroorzaakt, kan men de huizen echter moeijelijk geheel vrijhouden. De slavinnen zijn zeer behendig in het uithalen van hetzelve. De beruchte padden hoort men wel des avonds, vooral in de grasplaat voor het gouvernementshuis, zingen, doch ongemak brengen zij niet aan. Overigens ontmoet men te Suriname al dadelijk den in het hollandsch zeer juist genoemden stinkvogel, eene soort van gier, die men alom in Amerika aantreft en die op allerlei onreinheden aast. Deze vogel is zwart en van de grootte eens kleinen kalkoens, wiens vorm hij ook niet geheel ongelijk is. Zijn gerimpeld hoofd geeft hem altijd een oudachtig en zeer onbehagelijk voorkomen. Uit hoofde van deszelfs nut in het zindelijk houden der straten, is het, niet alleen te Suriname, maar, naar het mij is toegeschenen, ook overal elders, verboden, dezen vogel te dooden of te verjagen. Hij, die aan de groote europeaansche steden gewoon is, vindt Paramaribo zeer doodsch. Op het midden van den dag, dat is tusschen tien en drie uren, wanneer de hitte het sterkst is, ziet men zelden iemand op de straat, met uitzondering van aan den rivierkant. Aldaar is alles den ganschen dag leven en gewoel, veroorzaakt door het laden en lossen van schepen; het aan en van boord roeijen van sloepen, de tentbooten en veelal van strooijen daken voor-

zie-

ziene pramen, die, met suiker of andere produkten beladen, van de plantaadjen de rivier komen afzakken, of dezelve wederom oproeijen; de drukte aan wal in winkels en magazijnen, en vooral op de markt, welke alhier onder eenige boomen gehouden wordt, en alwaar het verkoopen van velerlei vreemdsoortige visschen en vruchten, door vrouwen van allerlei schakeringen van kleur, een waarlijk schilderachtig tooneel oplevert, terwijl het gezigt op den overliggenden eeuwig groenen oever het behagelijke van het geheel verhoogt.

Slechts eene enkele oude kennis heb ik in de kolonie Suriname aangetroffen, waarvan misschien ook mijn kort verblijf in dezelve gedeeltelijk de oorzaak was. Deze kennis was de gewezene Amsterdamsche advokaat PRESBURG, die zich sedert eenige jaren alhier gevestigd heeft en van wien ik met veel genoegen zag, dat Zijn Ed. zich alhier in eenen zeer welvarenden toestand bevindt. Ook van Zijn Ed., zoo wel als van Zijn Eds. echtgenoote, hebben wij vele beleefdheden ondervonden.

Ons verblijf van acht dagen te Paramaribo was een aanhoudend feest. Drie partijen bij den gouverneur (die ons buitendien, zoo door het gestadig te onzer beschikking houden van Zijn Eds. rijtuig als anderzins, met beleefdheden overlaadde) en drie andere dagen, waarop wij, of zoodanig uitgenoodigd waren, dat wij, zonder ons zelven van ondankbaarheid te moeten beschuldigen, de uitnoodiging niet konden afslaan, of wel dat wij vrienden te onzent had-

hadden, — deze, zeg ik, waren oozraak, dat er slechts één dag overschoot, om een paar plantaadjen te gaan bezoeken. Deze dag was een ware dag van rust en, als zoodanig alleen, van genot. Reeds vroeg des morgens begaven wij ons, met de beminnelijke en achtingwaardige familie HAYUNGA, in eene tentboot, in welke wij de rivier oproeiden, en, na verloop van een paar uren, op de plantaadje *Dijkveld* aankwamen. Hier bleven wij tot ongeveer twee uren. Bij onze aankomst waren wij aan den oever der rivier in eene andere boot overgestapt, waarin wij, de kreek (1) op, naar het huis werden gepagaaid. Onze terugtogt was zoo gemakkelijk niet. Daar het toen laag water en de kreek alzoo bijna droog was, kon de boot niet geladen afzakken, en moesten wij ons dus getroosten, om naar den rivierkant te wandelen, terwijl het vaartuigje, dat ons dienen moest, om, aan den mond der kreek, in de tentboot te komen, met veel moeite door de slaven over den modder werd voortgeduwd. Onze wandeling, die slechts een groot kwartier duurde, liep langs suiker- en banaanvelden en beviel mij bij uitstek. Op de plaats onzer inscheping gekomen, was het niet gemakkelijk, om aan boord te geraken. De grond was vrij hoog, steil en glibberig, en er werd alzoo eene plank gelegd. Mijne vrouw hier over zullende gaan en op den gedienstigen heer directeur steu-

(1) Eene vrij breede sloot.

steunende, hadden zij het ongeluk, dat laatstgemelde uitgleed, beide in den modder vielen en er alzoo allerkostelijkst uitzagen. Daar geen hunner zich echter bezeerde, gaf dit voorval (want zulke grapjes maken dergelijke togtjes des te belangrijker) veel stof tot scherts en gelach, waarin beide patienten hartelijk deelden, en dewijl het geen hunner aan moed ontbrak, om nog eene andere plantaadje te gaan bezoeken, besloten wij hiertoe en kwamen weldra op *Tout-lui-faut* aan. Als een verblijf beschouwd, beviel deze mij meer dan de eerste. Onderscheidene deelen van dezelve gelijken naar eene hollandsche buitenplaats. Eene lange tamarinde-laan draagt, wanneer men het onderscheid van boomen niet in aanmerking neemt, tot deze gelijkenis aanmerkelijk bij.

Niet weinig genoegen verschafte het mij, te vernemen en te bespeuren, dat ook reeds op de plantaadjen de stoom een groot gedeelte van voormaals menschelijken arbeid vervangt; zijnde er reeds op onderscheidene van deze inrigtingen werktuigen, door die vloeistof in beweging gebragt, aanwezig, terwijl dezelve voor andere weldra verwacht worden.

Voor iemand, voor wien het gemis van beschaafden omgang geen groot ongeluk is, kan het leven van eenen directeur op eene plantaadje gansch niet als onaangenaam worden beschouwd. Hij is koning over eene zwarte bevolking van 100 tot 300 zielen, tot wier natuurlijke en zedelijke welvaart hij dus veel kan bijdragen, en leeft onbekrompen te midden van eene schoone natuur en in eene gemakkelijke woning.

Ve-

Velen intusschen klagen over ongezondheid, en inderdaad, wanneer zij hunnen pligt betrachten en den arbeid in de moerassige suikervelden besturen, zijn zij ongetwijfeld aan vele schadelijke uitwasemingen blootgesteld. Eene voorzigtige levenswijs echter kan de heillooze uitwerksels daarvan merkelijk verhoeden.

Voor den bloei der kolonie Suriname, zoo wel als voor het belang der eigenaren van plantaadjen, is het te betreuren, dat niet meer der laatsten hunne zoo belangrijke panden bewonen en in persoon besturen. Zonder iemand te willen te kort doen, geldt toch hier vooral de regel, dat de eigenaar zijne belangen beter behartigt, dan een huurling dit voor hem doet. Behalve de meerdere partij, die ik geloof, dat er, in het algemeen, van de gronden te trekken zoude zijn, vooral door eene gelukkige toepassing van de verbeteringen, in de laatste jaren, ook in den landbouw, ingevoerd, behalve dit voordeel, zeg ik, hetgeen den bloei der kolonie in het algemeen zou verhoogen, zou de eigenaar al dadelijk het administratie-loon uithalen, hetwelk (zonder van de onwettige voordeelen te gewagen, waarvan vele administrateurs beschuldigd worden te trekken) tien percent van de ruwe opbrengst bedraagt en derhalve zeer aanmerkelijk is.

Het bewonen der kolonie door de eigenaars der plantaadjen, met derzelver gezinnen, zou ook eenen zeer gunstigen invloed op de zedelijkheid der bevolking kunnen uitoefenen, door allengskens de ergernis

nis te verminderen, van zoo vele mannen van aanzien met zwarte of gekleurde zoogenaamde huishoudsters in openbare ontucht te zien leven. Door deze onbetamelijkheid lijdt ook de gezellige verkeering in eenen hoogen graad, want het is natuurlijk, dat de huizen van die heeren door fatsoenlijke europeaansche vrouwen worden geschuwd, ten gevolge waarvan de hare ook door hen weinig bezocht worden, en er alzoo een schier algemeen gebrek aan gezelligheid ontstaat.

Het oogenblik van ons vertrek was daar, en, na des daags van den gouverneur en andere kennissen te hebben afscheid genomen, moesten wij des avonds ook het edele gezin vaarwel zeggen, dat wij nog zoo kort hadden gekend, doch welks uitmuntende hoedanigheden onvergankelijke aanspraak op onze hoogachting en verkleefdheid verkregen hadden, en hetwelk wij ons zoo weinig vleijen konden, immer te zullen wederzien. Met bloedende harten stamelden wij dit vaarwel uit. De heer HAYUNGA echter vergezelde ons tot aan de boot, die ons naar boord moest voeren, en aldaar was eene wederzijdsche omhelzing de eenige tolk van onze ons overstelpende gewaarwordingen.

Door den sterken stroom voortgedreven, kliefde onze boot met groote snelheid de wateren der rivier. Sprakeloos zaten wij in dezelve, beurtelings door onze herinneringen en onze vooruitzigten in het onbekende land, werwaarts wij bestemd waren, bezig gehouden. De verschillende kreeten, waarmede

on-

onze zwarte roeijers hunne riemslagen vergezelden, wisselden alleen de stilte der natuur af.

Te half elf kwamen wij voor het fort Amsterdam en alzoo aan boord van ons schip, alwaar een vreesselijk geraas, vooral door het zinken van eene sloep veroorzaakt, ons op het levendigst, doch niet op het aangenaamst, onzen veranderden toestand deed gevoelen. De goede majoor DUNSTELER kwam alhier afscheid van ons nemen, doch den volgenden dag had ik nog gelegenheid, om hem een laatst vaarwel te gaan zeggen.

De vaart van Suriname naar Curaçao is zeer aangenaam, eensdeels om dat er zelden een dag voorbijgaat, zonder dat men land in het gezigt heeft, en ten tweede, vermits de wind altijd gunstig is, waardoor de reis dikwijls in vijf of zes dagen wordt gedaan, terwijl men eene maand, ja soms meer, noodig heeft, om van Curaçao naar Suriname te komen. Wij waren er negen dagen over bezig.

Weinige landen kunnen meer, zoo in uiterlijk aanzien, als innerlijken toestand, verschillen, dan de kolonien Suriname en Curaçao. De eerste heeft eene vlakke kust, tot aan den rand der zee, ja op vele plaatsen tot in dezelve, digt met eeuwig groen bedekt; de kust der laatste, daarentegen, is hoog en dor. De haven van Suriname ligt op eenen afstand van onderscheidene uren van zee; die van Curaçao is een fraaije, meer dan een uur landwaarts instekende arm van den oceaan zelven, zoo dat men, in minder dan eene minuut, uit zee vlak voor,

of

of liever midden in de stad komt liggen; want deze wordt door de haven in twee deelen gesplitst, welke haven, zoo door de in dezelve liggende vaartuigen (1), als de vele pontjes (2), die haar gestadig in alle rigtingen doorkruisen, een zeer levendig tooneel oplevert. De surinaamsche plantaadjen hebben alleen het telen van koloniale waren ten doel; die van Curaçao zijn meer boerderijen, waar men zich op de veeteelt en den graan- (maïs-) bouw toelegt. Paramaribo is gebouwd van hout, de hoofdstad van Curaçao van geelachtigen steen. De straten van Paramaribo zijn wijd, die van Curaçao smal, de meeste zoodanig zelfs, dat er naauwelijks twee personen naast elkander kunnen doorgaan. Te Suriname is de zwarte bevolking geheel naakt, te Curaçao met linnen buisjes en pantalons gekleed. Te Suriname is het altijd, met weinig uitzondering, benaauwd warm; te Curaçao, daarentegen, wordt de hitte schier onophoudelijk door den passaatwind gematigd. Te Surinamen klaagt bijna elk over ongesteldheid; te Curaçao is men zoo gezond als in eenig deel van Europa (3). Te Suriname wordt het oog

(1) Behalve de twee of drie oorlogschepen, welke hier gewoonlijk aanwezig zijn, liggen er altijd een aantal net gebouwde schoenertjes, voor den kusthandel geschikt, welke echter nu, helaas, veelal werkeloos waren.

(2) Sloepjes, waarin men zich van de eene naar de andere zijde der stad laat voeren.

(3) De dikwijls noodlottige ziekte, die er, twee of drie jaren geleden, plaats had, bepaalde zich tot de schepen en wordt algemeen aan de onvoorzigtige levenswijze der zeelieden toegeschreven.

oog allerwege door het geboomte beperkt; van de heuvelen van Curaçao heeft men schilderachtige gezigten; want, niettegenstaande de dorheid van deszelfs kusten, bevat het eiland van binnen heerlijke valleijen, waar de aarde, door het keerkrings-zonnevuur gekoesterd, wanneer zij slechts door den vereischten regen gedrenkt wordt, de heerlijkste vruchten voortbrengt. Te Suriname zijn de meeste blanken van hollandsche geboorte; te Curaçao zijn zij grootendeels slechts van hollandsche afkomst en sedert onderscheidene geslachten in de kolonie gevestigd. Het is mij echter niet toegeschenen, dat deze omstandigheid hunne gehechtheid voor het land hunner vaderen had verminderd. In tegendeel heb ik meer dan een curaçaosch koopman hooren betreuren, dat deze kolonie van zoo weinig nut voor het moederland was. Ja, mijn vriend, het is waar; het schoone, gezonde, zoo gelukkig gelegene en van eene der fraaiste havens der wereld voorziene Curaçao heeft deszelfs welvaart van lieverlede zien verminderen, zoodanig, dat deze vermindering van welvaart in de levenswijze der menschen, naar zij zelven erkennen, zigtbaar, en tegenwoordig een enkel vaartuig van geringe grootte voor den geheelen handel met het vaderland voldoende is. En evenwel, hoe veel nut was er niet alsnog van dit eiland te trekken! Trouwens, de wijsheid van Neêrlands geliefden Koning, aan wiens oplettendheid geen gedeelte van hoogstdeszelfs gebied, hoe afgelegen ook, ontsnapt, heeft ongetwijfeld reeds in dezen toestand

voor-

voorzien. Ik heb reden om te gelooven, dat de in- en uitgaande regten, en andere bezwaren, welke den handel van Curaçao verbannen hebben, reeds zullen zijn opgeheven, en die belangrijke kolonie, zich hare natuurlijke voordeelen (ligging digt bij de colombiaansche kust, uitmuntende haven en gezonde luchtstreek) ten nutte makende, weldra weder tot vorigen bloei zal terugkeeren, ja denzelven overtreffen, en alzoo Neêrlands welvaart krachtdadig helpen uitbreiden.

Den dag na mijne aankomst te Curaçao overhandigde ik den heeren T. JUTTING en A. DE VEER jr. een paar brieven, welke ik voor Hun Ed. had medegebragt. Die heeren, waarvan de laatste een zoon van den gouverneur van Suriname is (van welken ik insgelijks eenen brief voor Zijn Ed. had medegebragt) en met eene dochter des eerstgemelden is gehuwd, beiden op het land, een uurtje van de stad, wonende, boden mij terstond hun huis in de stad ten verblijf aan. Reeds met de koloniale gastvrijheid bekend, maakte ik geene zwarigheid, dit aanbod gereedelijk aan te nemen, en nog denzelfden dag betrokken wij de aangename aan de haven gelegene woning, alwaar wij, tot het oogenblik van ons vertrek, al het ongedwongene eener eigene huishouding genoten.

Gij ziet dus, mijn vriend, dat, hadden wij te Suriname gulle menschen aangetroffen, het ons ook hier aan dezelve niet ontbrak. Van de binnenlandsche togtjes, welke ik alhier deed, verdient vooral

opmerking, dat naar de grot van Hato, ongeveer drie uren van de stad. Des morgens te zeven uren bestegen wij onze rossen en te negen uren kwamen wij op de digt bij de grot gelegene plantaadje van den beleefden en gastvrijen heer RÖMER aan. Na aldaar een weinig te hebben uitgerust, beklommen wij de rotsen, die op vele plaatsen zeer scherp en steil zijn, waardoor deze wandeling ver is van gemakkelijk te wezen. Aan den ingang der grot gekomen, vonden wij er drie negers, die met brandende fakkels van suikerriet op ons stonden te wachten. Daar men ons zeide, dat het van binnen zeer warm was, trokken wij onze rokken uit en bevonden weldra, dat deze voorzorg niet overtollig was geweest, want de warmte, door den rook der flambouwen nog vermeerderd, was er bijna onverdragelijk, terwijl daarenboven deze laatste den oogen smartelijke gewaarwordingen deed ondervinden. De zonderlinge en zeer verscheidene vormen der rotsen; de hoogte der zoogenaamde kamers; de zigtbare versteening van het gestadig afdruppelende water, hetwelk kolommen doet ontstaan, die den grond met het natuurlijke gewelf vereenigen; de schitterende uitwerking van het daglicht, hetwelk, op eene zekere plaats, door eene opening, ongeveer dertig voet boven den grond, in eene kamer valt; het gezigt van dit alles beloont evenwel rijkelijk de genomene moeite.

Op den 28sten Augustus, des avonds te vijf uren, begaven wij ons scheep, om, in de eerste plaats, naar

naar Carthagena te vertrekken. De heeren JUTTING en DE VEER, met de beminnelijke echtgenoote des laatsten en twee van Haar Eds. zusters, kwamen nog aan boord afscheid van ons nemen. Te half zes zeilden wij met eene frissche koelte de schoone haven uit. Thans verlieten wij inderdaad het vaderland. Wel waren wij reeds sedert drie maanden van deszelfs kusten verwijderd; doch tot hiertoe hadden wij ons of aan boord van een nederlandsch vaartuig op zee, of in eenige van onze kolonien bevonden, en algemeen de geliefde moedertaal, ten minste bij den beschaafden stand, aangetroffen. Nu gingen wij naar geheel vreemde gewesten, waarvan sommige waarschijnlijk zelfs nog door geen hollandschen voet betreden waren, terwijl wij in geene derzelve verwachten konden, vaderlandsche klanken te zullen hooren.

Nog lang staarden wij op de kusten van Curaçao, vooral op die punten, waarvan wij ons herinnerden, sommige betreden of meer van nabij gezien te hebben. Eindelijk onttrok de duisternis het belangrijke eiland aan ons oog.

Dezelfde passaat, die ons zoo snel van Suriname naar Curaçao had gedreven, zweepte ons ook nu, met verdubbelde kracht, naar Carthagena voort. Reeds op den morgen van den tweeden dag na ons vertrek ontdekten wij het majestueuze sneeuwgebergte van St. Martha, welks lendenen digt in de wolken waren gehuld, en op welks kruinen van eeuwig ijs de regtstandige stralen der tropische zon te vergeefs

hare kracht beproefden. Verheven gezigt voorwaar, hetwelk de natuur als in tweestrijd met zich zelve vertoont. IJs en zon zijn te onzent twee schier tegenstrijdige denkbeelden. Wel is waar, op onze bevloerde rivieren schiet het groote hemelligchaam ook somtijds deszelfs stralen; doch hare schuinsche rigting maakt ze bijna onvoelbaar, en dan, als zij min gebogen nederdalen, vloeijen ook weder onze wateren. Doch hier staat de zon eeuwig in of digt bij het zenith, en echter wordt hare magt door de sneeuw getrotseerd!

Den 31sten Augustus kregen wij Carthagena in het gezigt, alwaar wij nog des avonds zouden hebben kunnen aankomen, zoo niet de Spanjaarden den ouden ingang der haven, door het laten zinken van schepen, onbruikbaar hadden gemaakt, ten gevolge waarvan men thans om een eiland moet heenzeilen, op hetwe'k, zoo wel als op de tegen over liggende vaste kust, zich een sterk kasteel bevindt, door beide welke sterkten de vrij naauwe doortogt, die *Bocachica* heet, bestreken wordt. Des nachts hebbende moeten ankeren, kwamen wij eerst den volgenden morgen in de haven aan, alwaar, onder anderen, onderscheidene colombiaansche oorlogschepen lagen.

Van al de steden, waarin ik mij ooit bevonden heb, zou Carthagena gewis de laatste zijn, die ik tot mijn verblijf zou verkiezen. Onder eenen brandenden hemel gelegen, ademt men er gestadig de onaangename en buiten twijfel hoogst schadelijke uit-

wa-

wasemingen van de moerassen in, welke de stad aan de landzijde omgeven. De straten, schoon regt, zijn naauw en ongeplaveid, waardoor zij in droog weder stofhoopen en bij regen modderpoelen zijn. De houten overdekte balkons, waarvan, even als te Curaçao en ook in eenige plaatsen in de middellandsche zee, de huizen voorzien zijn, brengen denzelven wel gemakkelijkheid en aangenaamheid, maar der stad voorzeker geen sieraad aan. In de min aanzienlijke straten was de stank zoodanig, dat ik dezelve niet dan met een zakdoek voor den neus kon doorgaan. Het eenige, dat de stad aangenaams schijnt te bezitten, is de wandeling over de steenen batterijen, langs den zeekant, alwaar men des avonds eene frissche lucht kan komen inademen. Het is mij echter niet toegeschenen, dat de inwoners veel gebruik van dezelve maken. Op zon- en feestdagen gaan zij des morgens en des avonds veeleer wandelen op de markt, die buiten de waterpoort, tusschen de haven en de moerassen, gehouden wordt.

Niets intusschen deed mij alhier meer teleurstelling ondervinden dan de kerken. In het vermaarde *Carthagena de las Indias* had ik deze, zoo al geenen zuiveren smaak ademende, ten minste prachtig verwacht, doch in tegendeel vond ik ze niets beteekenend, zoo ten aanzien van rijkdom als van kunst. De hoofdkerk in gezelschap van eenen priester bezoekende, maakte ik hem deze aanmerking. « Voormaals, » antwoordde hij, « was deze kerk ook zeer prachtig, » en daarop wees hij mij verschillende

voorwerpen, onder anderen voetstukken van altaren, die te voren van zilver, nu echter van hout waren, welke herschepping hij zeide, dat door het republikeinsche gouvernement was te weeg gebragt. Op mijne aanmerking, dat de kostbare metalen niet beter dan ten nutte des vaderlands konden worden gebruikt, antwoordde de zielenherder met eenen zucht.

Op ongeveer een uur afstands van Carthagena staat de berg Popa, die, naar mijne gissing, eene hoogte van ongeveer 600 voeten bereikt. Op deszelfs top is een klooster, hetwelk men reeds ver uit zee kan zien en dat eene zeer schilderachtige uitwerking doet. Door deszelfs oude bewoners verlaten, heeft thans de engelsche consul er zijn verblijf. Van dezen berg heeft men een heerlijk gezigt op de zee, de haven en de tegen over liggende kust, terwijl zich aan de andere zijde het hooge kustgebergte verheft. Ook de stad vertoont zich van hier niet onbehagelijk, en zelfs de poelen en moerassen zijn alleen onaangenaam, ter oorzake van de denkbeelden en herinneringen, die zij doen ontstaan. Voor het klooster staat een seinpaal, door middel van welken men, indien men vaartuigen in zee ontdekt, zulks in de stad bekend maakt.

Het gevangenhuis bezoekende, bespeurde ik, in de eerste plaats, tot mijne groote verwondering, dat de gevangenen, in plaats van, hetzij afzonderlijk of gezamenlijk, in eene of meer kamers opgesloten te zijn, vrij door vele vertrekken en gangen,

ja

ja zelfs op het balkon liepen; zijnde er slechts eene binnendeur op het slot, welke nog gestadig voor inkomenden en uitgaanden geopend werd. Ik, bij voorbeeld, trad er binnen, zonder dat iemand mij iets vroeg of eenige bijzondere opmerkzaamheid betoonde. Het is waar, in het oogenblik, dat ik aankwam, had er eene groote verwarring plaats, veroorzaakt door een hevig gevecht tusschen eenen neger en eene negerin. De woede des eersten vooral was geweldig en gaf hem al het voorkomen eens razenden. Toen zij met vele moeite gescheiden waren, maakte hij nog met stem en gebaren een vreesselijk misbaar, en toevallig een mes ziende liggen, sprong hij plotseling op hetzelve toe, pakte het, en vloog, dwars door de omstanders, op het voorwerp zijner woede aan. In het oogenblik echter, dat hij gereed was, de vrouw het mes in het hart te stooten, gaf de schildwacht hem eenen slag met het geweer aan het hoofd, waardoor hij terstond achter over nederstortte, zoodanig, dat ik hem dood achtte. Hij werd daarop, stijf als een lijk, naar een ander vertrek gedragen, terwijl ik in gesprek kwam met eenen jongen zich alhier bevindenden Engelschman, die, volgens zijn eigen verhaal, na schatten in zijn vaderland te hebben doorgebragt, naar deze oorden gekomen was, en, door het spel van het weinige hem overgeblevene beroofd, den franschen logementhouder, waar hij zich te huis bevond, had getracht te bestelen. Deze hem betrapt hebbende, had hem aangeklaagd, en sedert drie maanden be-

vond hij zich in dit afgrijsselijk verblijf, onder wezens, die van den mensch weinig meer dan den uiterlijken vorm bezaten. Zijn voorkomen en zijne wijze van spreken duidden volkomen den wel opgevoeden jongeling aan. Van dezen ongelukkigen, die zoo geducht voor zijne zonden moest boeten, afscheid genomen hebbende, verwierf ik toegang tot het vertrek, waarin men den neger had gebragt. Op eene plank lag hij uitgestrekt en begon het hoofd te bewegen, ja zelfs te spreken; en een paar uren later door de straat komende, zag ik hem weder op het balkon, zoo dat de slag met het geweer niet doodelijk was geweest.

Ik had nog het genoegen, om een pas alhier uit Peru terug gekomen regement voetvolk te zien exerceren. Hetzelve, zoo in wapenhandel als houding en kleeding, met europeaansche linietroepen vergelijkende, zou het ongetwijfeld ver achter hebben gestaan, doch, op zich zelve beschouwd, moet ik erkennen, dat het mijne verwachting overtrof. De uniform was groen laken, doch vele manschappen waren barrevoets, iets, hetwelk in deze gewesten, waar doorgaans alleen fatsoenlijke lieden geschoeid zijn, minder opmerkelijk is, dan zulks te onzent zoude wezen. Ik kon mij overigens niet weêrhouden, achting te gevoelen voor deze meestal jonge lieden, die, na hun vaderland van een onverdragelijk juk te hebben helpen bevrijden, eenen verbazend verren togt, midden door woestijnen en over hemelhooge bergen, hadden gedaan, om ook anderen het edelste

ste bezit van den mensch, de vrijheid, te doen herwinnen, en welk loffelijk doel zij zoo roemvol hadden bereikt. Het eereteeken van Aijacucho versierde hen allen.

Na een verblijf van twee dagen aan wal, ligtten wij op den 4den September, des morgens vroeg, het anker, en op den 9den lieten wij het, met zons-ondergang, weder in de baai van Truxillo, op de kust van Honduras, vallen. Hier zette ik het eerst voet aan wal in het land onzer toekomstige bestemming. Van de beleefdheid en zachtaardigheid der inwoners had ik er reeds een gelukkigen voorsmaak. Ook de stad, van welke men ons eene allerafzigtelijkste schilderij had geschetst, viel mij sterk mede. Grootendeels op eenen heuvel, 80 a 100 voet boven de zee, aan den voet van hooge bergen, gebouwd, is de luchtstreek er, zoo al niet bij uitstek gezond, ten minste veel beter dan te Omoa. De stad bestaat uit twee deelen. Het eene, dat meestal gepleisterde steenen huizen bevat, strekt hoofdzakelijk den kooplieden en ambtenaren tot woonplaats. In het andere, dat grooter is, doch alleen uit rieten en aarden hutten is zamengesteld, woont de overige zwarte en koperkleurige bevolking (1), die zich met den

(1) De negers, alhier woonachtig, zijn zelven of derzelver vaders van het eiland St. Vincent afkomstig, van waar zij, ten gevolge van eenen opstand, naar het op deze kust liggende onbewoonde eiland Roatan zijn gevoerd, hetwelk alstoen in het bezit der Engelschen was. Deze echter sedert dien tijd dat eiland hebbende moeten verlaten, hebben de negers zich op de vaste kust gevestigd.

den landbouw, doch vooral met de vischvangst geneert. Door landbouw echter versta ik hier niets meer dan eenige stukjes grond, met bananen of maïs beteeld; zijnde overigens het land in het algemeen, hoe vruchtbaar ook op zich zelf, geheel onbebouwd en met geboomte bedekt, terwijl de vadsige bewoners, te midden van eene rijke natuur, een hoogst armoedig leven leiden. Trouwens, dit is eene aanmerking, welke men in dit land, schier bij elke schrede, aanleiding vindt om te maken. Sommige lieden houden ook eenig vee, hetwelk tusschen boomen en struiken omdoolt en gewoonlijk tegen den avond, op hoop van op eene handvol maïs te worden vergast, naar huis keert en dan aldaar gemolken wordt.

Hoe geheel vreemd dit oord ook voor ons mogt wezen, was het echter een streelend denkbeeld, dat hetzelve almede eenmaal aan den roem onzer voorvaderen ten tooneele had verstrekt; en wat het streelende van dit denkbeeld nog verhoogde, was, dat den tegenwoordigen inwoners de gebeurtenissen van 1643 niet onbekend waren, zijnde het de militaire kommandant zelf, die mij het eerst van dezelve sprak. Deze heer, die den rang van luitenant-kolonel had, overlaadde ons met beleefdheden, en onder anderen eenen maaltijd te onzer eere gevende, werd ons eene zoo groote menigte van geregten voorgediend, dat men zich, in een plaatsje als Truxillo, waarlijk daarover verbazen moest. De meeste waren echter een zoo zonderling mengsel van

van spijzen, dat slechts weinige ons bevielen. Intusschen scheen het ons toe, dat buren en bekenden tot de toebereiding in requisitie gesteld waren, en onder de personen, die de tafel bedienden, bevond zich werkelijk de vrouw van den alcalde (burgemeester), welke laatste een neger was, die in de mexikaansche armee had gediend. Nog eene bijzonderheid, die weinig met onze zeden strookte, bestond daarin, dat de voorsnijders zich niet vergenoegden, met den gasten, vooral diengenen, welken men de meeste onderscheiding wilde betoonen, de beste stukken toe te dienen, maar deze bovendien voor hen aan kleine stukjes sneden. Overigens was het zigtbaar genoeg, dat zulke maaltijden iets zeldzaams waren, want deuren en vensters (van de straat treedt men onmiddellijk in de eetzaal) waren met eene menigte aanschouwers bezet.

Zeer verlangende, om de mahonijhout-hakkerijen, welke zich bij deze stad bevinden, te zien, hadden wij, de heer VAN DRUNEN en ik, met een der voornaamste ondernemers in dat vak, eenen spaanschen heer, GAVILANS genaamd, afspraak gemaakt, om op den 13den, met nog een paar vrienden, daar heen te rijden. Ten einde zoo veel mogelijk in de morgenkoelte te reizen, gingen wij reeds te vier uren van boord en kwamen een uur daarna aan het strand aan. Het was nog donker, maar wij ontmoetten er weldra den luitenant-adjudant, die met eenen soldaat de ronde deed. Hij geleidde ons naar de stad, waar wij met zons-opgang aankwamen

men en de paarden gereed vonden. Ik was reeds vermoeid en warm, doch een kop koffij verkwikte mij zeer. Met ons vijven gingen wij op reis, reden eerst $\frac{3}{4}$ uurs langs het strand, tot dat wij aan den mond van een inham kwamen, *lagoen* (meer) genoemd. Hier reden wij aan den kant door het water, kwamen weldra in het bosch, en zagen nu eerst regt, dat wij in de Nieuwe Wereld, dat is in eene woeste natuur, waren. Langs een pas gemaakt smal pad bestegen wij steile hoogten en zakten in gelijke dalen, doorwaadden poelen en moerassen, en renden door Savannas, bijna vier uren lang. De verscheidenheid, vreemdheid (want zelfs onze reisgenooten kenden de namen van de meeste niet) en hoogte der boomen, de volkomene stilte, slechts nu en dan door een vrij welluidend vogelstemmetje afgebroken, het naauwe, kromme, met vele dwars op hetzelve liggende boomstammen belemmerde pad, dit alles leverde een waarlijk nieuw tooneel op. Eindelijk kwamen wij, onder het geleide van den spraakzamen heer GAVILANS, aan de werken aan. Hier werd spoedig een goed ontbijt gereed gemaakt, na het zeer smakelijk nuttigen waarvan (onder een fraai afdak en blokken mahonij tot stoel hebbende, terwijl een groot vuur van mahonijhout digt bij ons lag te branden) wij weder te paard stegen en langs eenen vrij breeden weg, voor het vervoeren der gevelde boomen pas gemaakt, het bosch inreden, om groeijende mahonijboomen te gaan zien. Na een half uur rijdens vonden wij er eenige hier en

daar

daar verspreid, zoo wel geheele als tronken (want deze blijven ter hoogte van acht à tien voet staan) en afgehakte stammen. Deze hebben, ook wat den bast betreft, veel overeenkomst met den eikenboom. Wij zagen er een, die ten minste vijf voet middellijn had. Gaarne had ik een groen blad gehad, doch, uit hoofde van de geweldige hoogte der boomen, kon ik er niet een bekomen. Naar de dorre bladen te oordeelen, schijnt hetzelve veel naar het ipenblad te gelijken. De groote verscheidenheid van nimmer geziene boomsoorten trof ons op nieuw. De *palma real* (wiens noten door de negers gegeten worden en veel naar het vleesch van de kokosnoot gelijken) strekt vooral, met zijne fraaije, dertig à veertig voet lange, als bogen hangende takken, tot groot sieraad van het geheel. Bij het werk zijnde terug gekomen, zagen wij de stammen met bijlen vierkant hakken. Het is eene zonderlinge daadzaak, dat men hier, zoo min als te Belize, immer kleine mahonijboomen aantreft, en het alzoo te voorzien is, dat het geslacht zal uitsterven. Na het genot van een uurtje rust, in eene aan zefirs weldadigen invloed blootgestelde hangmat, begaven wij ons in eene piragua en hadden, eerst over het meer en vervolgens over de *rio* (de straat, die de lagoen met de zee vereenigt), eene snelle en zeer aangename vaart. Op de rio vooral voeren wij kort langs den eenen oever en hadden een vol gezigt van de velerlei boomen, die denzelven versierden; want,

of-

ofschoon de meeste wel *mangles* (1) waren (zijnde aan deze zijde het land moerassig), zoo waren zij echter, vooral op een weinig afstands van den oever, met eene menigte andere soorten doorweven en allen leverden een zeer frisch en sterk geschakeerd groen op. Het vermogen des tijds deed zich evenwel ook hier, door een goed getal hier en daar tusschen het groen uitstekende doode stammen, opmerken. Een paar zeer kleine eilandjes, bij het begin der rio, droegen niet weinig bij tot het schilderachtige van het geheele tooneel. — Buiten de rio gekomen zijnde, zeilden wij langs het strand naar de stad, waar wij te half vier aankwamen.

In den vroegen morgen van den 14den September gingen wij naar Omoa, hetwelk men als de haven van Guatemala in de atlantische zee kan beschouwen, onder zeil. Op deze vaart is men nimmer buiten het gezigt van de kust, die men dikwijls zelfs, uit hoofde van de eilanden, aan beide kanten heeft. Den volgenden dag kwamen wij dezelve voor de baai van Porto Cavallos zeer nabij, zoodanig, dat wij de voorwerpen aan wal konden onderscheiden. Aan de eene zijde van deze baai was de kust hoog, aan de andere laag en digt met geboomte bewassen, hetgeen dezelve veel naar de kust van Guaijana doet gelijken. Het groen echter was veel helderder en fris-

(1) De wortels dezer boomen komen voor een groot gedeelte boven den grond en vlechten zich, op de zonderlingste wijze, door elkander.

frisscher en het geboomte leverde, althans op eenen afstand gezien, meer verscheidenheid van soorten op. Des middags te half twee lieten wij in de fraaije haven van Omoa het anker vallen.

Deze plaats, schier alleen uit rieten en aarden huizen bestaande, ligt in eene vlakte, op een kwartier uur gaans van den regteroever der haven. Hooge bergen verheffen zich achter dezelve. Het vrij sterke kasteel, dat tevens tot eene gevangenis voor in verschillende deelen des lands veroordeelde misdadigers dient, ligt aan de haven. Omoa is wegens deszelfs ongezondheid berucht, waarvan de oorzaak gezocht wordt in deszelfs lage ligging en in de nabijheid van moerassen, terwijl de omringende bergen de uitwasemingen dezer laatste beletten zich te verspreiden. De tegenwoordige alcalde (1) heeft, nog dit jaar, op eenen fraaijen heuvel ter linkerzijde van de stad, een bevallig steenen huisje laten bouwen, hetwelk men reeds ver uit zee ziet en dat tot eene wezenlijke baak dient. Ik maakte de aanmerking, dat het goed zoude kunnen wezen, op dien heuvel de geheele stad te bouwen, doch men verzocht mij een weinig verder te treden. Inderdaad, zulks gedaan hebbende, bespeurde ik aan de andere zijde een uitgestrekt, digt met geboomte begroeid moeras, waarin men zeide, dat niemand zich immer waagde. Men voegde er bij, dat er in vroegere jaren werkelijk op den

(1) De alcaldes worden slechts voor een jaar uit de voornaamste burgers gekozen.

den heuvel een dorp had gestaan, doch dat de bewoners, ter oorzake der uitwasemingen van het moeras, waren uitgestorven of verhuisd.

Welke nu ook de oorzaken van de ongezondheid van Omoa mogten wezen, zeker is het, dat ik nimmer ergens zoo zeer over ziekte heb hooren klagen. Inboorlingen en vreemden, allen deden zulks. Desniettemin, en in weerwil van de ongemakken, uit gebrek aan goede woningen en gezelligen omgang ontstaande, bevonden er zich onderscheidene buitenlandsche handelaren, tot zelfs twee Italianen, die alhier eenen winkel deden, want handel in het groot en klein smelt in deze oorden meestal ineen.

Allerwege getuigen de omstreken van Omoa, die voor het oog zeer behagelijk, ja schilderachtig zijn, van groote vruchtbaarheid, groeijende er de china's appelen, citroenen en limoenen geheel in het wild. Hoe zeer het gebrek aan nijverheid evenwel den mensch van de gemakkelijkst te verkrijgen rijkdommen der natuur versteekt, hiervan ondervonden wij een opmerkelijk voorbeeld. Toen wij, namelijk, scheep zouden gaan, om onze reis te vervolgen, wenschten wij, onder anderen, eenige china's appelen mede te nemen, doch in geheel Omoa waren er geene voor geld te bekomen, en om ze in de bosschen te laten plukken, daartoe ontbrak ons de tijd. Intusschen slaagden bovengemelde italiaansche heeren, na ons vertrek van wal, er nog in, om eenige te verkrijgen en ons toe te zenden.

19 September. Gisteren middag en dezen morgen hiel-

hielden wij ons hoofdzakelijk bezig met onze goederen te laden aan boord van het vaartuigje, hetwelk ik voor de reis naar Isabal had afgehuurd. Het ruim was niet alleen geheel vol met dezelve, maar onderscheidene koffers en kisten moesten nog in het kajuitje worden geplaatst. Dit intusschen diende meer tot gemak dan tot last, want, daar het vertrekje op den grond zeer smal was, werd de oppervlakte op deze wijze merkelijk breeder, en maakten wij het mogelijk, om er met ons vijven, schoon zeer bekrompen, in te liggen.

Niet zonder aandoening verlieten wij het schip, dat ons tot hiertoe had gebragt. Het was ons, als of de laatste stoffelijke band, die ons aan het lieve vaderland hechtte, werd verscheurd. Thans toch ging alles geheel vreemd worden. Niet alleen het land, maar ook de menschen, de levenswijze, de zeden. De geliefde klanken onzer jeugd zouden voortaan niet dan in onzen eigenen kring onze ooren streelen.

Des middags te twee uren kwamen wij aan boord van het schoenertje. Onmiddellijk werd het anker geligt, en in minder dan tien minuten waren wij onder zeil. Eene frissche koelte voerde ons spoedig buiten de haven, en weldra zelfs verloren wij onze voormalige zeewoning uit het oog. De golven rezen zoo hoog, dat ons lijboord schier altijd onder water lag, en wij werden, de een na den anderen, zeeziek. Mijne vrouw en dochter kropen weldra in onze kleine kajuit, welk voorbeeld ik en de twee

andere heeren spoedig volgden. Onze ongesteldheid te plotseling zijnde opgekomen, om het beddengoed behoorlijk te schikken, legden wij ons neder zoo goed wij konden. Ik had mij eigenlijk op het dek gehouden, tot dat de felheid van den regen mij naar beneden dreef. Na eene poos gesluimerd te hebben, in weerwil van al het water, dat van alle kanten in de kajuit viel, en niettegenstaande de ongemakken van allerlei aard, joeg de benaauwdheid mij weder naar boven. Den kapitein vragende hoe laat het was, zeide deze het niet te weten, doch, naar den weg te oordeelen, dien wij hadden afgelegd, dacht hij ongeveer elf uren. Hij verzocht mij echter op mijn horologie te zien, en daarop bevonden hebbende, dat het slechts negen uren was, betuigde hij zijne verwondering, zeggende, dat wij dan in zeven uren tijds twintig mijlen hadden afgelegd. De regen mij op nieuw naar beneden hebbende doen gaan, stond ik nogmaals in het midden van den nacht op, en bevond toen, dat wij ten anker lagen, terwijl al het volk (dat te voren met hun onophoudelijk gesnap niet weinig misbaar had gemaakt) lag te slapen. Al weder ging ik liggen en stond te half zeven uren voor goed op. De kust was toen digt bij ons, en wij lagen in eene ruime baai, terwijl de punt, waarom wij heen gekomen waren, zeer zigtbaar was. De digtste kust werd echter weldra in nevelen gehuld, en op nieuw begon het te regenen. Ik trachtte mij evenwel als nu met eenen regenscherm te beveiligen, en bleef boven,

ven,

ven, alwaar de anderen, behalve mijne vrouw, spoedig bij mij kwamen. Een kop koffij verkwikte ons wel eenigermate, doch wij bleven nog ongesteld, alzoo het vaartuigje sterk bleef hobbelen; want de zee stond hier nu wel niet zoo hoog, maar de golven waren kort. Daar het geheel stil weder was, verbeterde dit echter allengskens, en werden ook wij beter. Tegen één ure ligtte men eindelijk het anker, doch de wind was niet sterk genoeg, om ons tegen den stroom op te voeren. Wij ankerden alzoo op nieuw, en hervatten het werk omstreeks half drie uren, wanneer wij ook roeiden. Langzaam intusschen wakkerde de wind een weinig aan, en te vijf uren waren wij in den mond van Rio Dulce, die in het zuidwesten van de punt ligt, en waar wij twee schoeners passeerden, de eene zeilende en de andere ten anker liggende. Deze mond is als een halve cirkel, in welks midden de rio is, waarin wij ons weldra bevonden, en aan welks begin zich een militaire post bevindt van twee hutten. Verwonderlijk is hier alom de rijkdom der natuur, welke zich op de rio zelfs nog met meer luister ten toon spreidt. Ruim een uur lang roeiden wij op de river voort, en lieten toen het anker vallen. Dezelve is hier ongeveer twee honderd vijftig voet en de oevers rijzen steil tot eene gelijke hoogte van omstreeks twee honderd vijftig voet, van het water af tot de toppen digt met geboomte bewassen, welks verscheidenheid van kleur en vorm oneindig is en ook hier door de *palma real* niet weinig wordt

opgeluisterd, terwijl elke soort met zijne eigendommelijke klimöp prijkt, welks op vele plaatsen nederhangende bladrijke takken ons aan de vaderlandsche treurwilligen herinnerden. Gedierten (tijgers zeide het scheepsvolk) hoorden wij door het geboomte loopen, en de vuurvliegjes maakten ook hier in de hoogte eene aangename uitwerking. Velerlei geluiden van insekten hoorden wij onophoudelijk. Tot acht uren bleven wij, onder het genot van een glas punch, op het dek, terwijl het scheepsvolk, dat al snappende bij een opgezet kaarsje het avondmaal nuttigde, tot het schilderachtige van het tooneel niet weinig bijdroeg, en de heeren VAN DRUNEN en DELCLISUR besloten, er den geheelen nacht te blijven, waartoe ik zelf veel lust gevoelde. Zij vleiden zich onder den toldo (1) neder, terwijl ik naar beneden ging, alwaar nu alles beter geschikt was. Spoedig begon het weder geweldig te regenen, te bliksemen en te donderen, en de heer VAN DRUNEN riep ons toe, dat hij door en door nat was. Hij wilde echter nog niet beneden komen, doch in het hartje van den nacht deed hij zulks eindelijk, kleedde zich geheel uit en wikkelde zich in een droogen deken. Te vijf uren stond ik op, beschutte mij tegen den steeds nog vallenden, schoon nu minder zwaren regen, met mijnen regenscherm, en genoot het schoone van de met zoo veel verschei-

(1) Zonne- en regentent, die men boven het dek spant.

scheidenheid van groen en bloemen prijkende oevers. De heer VAN DRUNEN kwam weldra bij mij, en mijne vrouw, deze schoonheden uit de kajuit ziende, merkte aan, dat het naar eene tentoonstelling geleek. « Neen, » antwoordde ik, « het is geen menschenwerk; het is de pronkende, met zich zelve ingenomene natuur. » Ik kan de oevers dezer rivier bij niets beter vergelijken, zoo wel ten aanzien van hoogte en steilte, en hier en daar uitstekende, overhangende, of als muren in het water staande rotsklompen, dan bij de Maas tusschen Namen en Huy; doch deze is breeder en levert alom bewijzen van de hand des menschen op. De rio kronkelt sterk en neemt dikwijls eene noord-ooste-, ja zelfs eene noordelijke rigting. Het was zeer kalm en wij konden alleen bij afwisseling met het werptouw en de riemen, dus zeer langzaam, vooruit komen, bij welke gelegenheid wij geenszins over de luiheid van ons volk (de gewone klagt tegen de natie) hadden te klagen. Wij naderden de kusten zoodanig, dat wij takken en bloemen konden plukken. Watervalletjes ruischen op vele plaatsen naar beneden. Het water der rivier is bijzonder goed. Hetgeen ons zeer medeviel, was de volslagene afwezigheid van muskieten, waarvoor men ons zoo benaauwd had gemaakt. De betrokkenheid van de lucht deed ons des morgens niet zoo veel van de warmte lijden, als men tusschen deze twee hooge oevers verwachten moest. Doch te twaalf uren begon de zon door te breken, toen het, daar wij geenerlei wind had-

 den,

den, inderdaad brandend heet was. Wij vermaakten ons met de sterke echo, die soms geheel uit de verte komt, en zich eene ruime poos, na dat men gesproken heeft, laat hooren. Vogelen zagen of hoorden wij niet zoo veel, als wij ons hadden voorgesteld. Het gefluit van sommige en het geschreeuw van andere brak echter nu en dan de stilte des wouds, waarschijnlijk nimmer door eenen menschelijken voet betreden, af. Ook zagen wij eenige fraaije kleine vogels, en in den namiddag vooral onderscheidene troepen groote, witte en zwarte; doch zij lieten ons niet genoeg naderen, om hen goed te onderscheiden. Nog zagen wij eenige eendjes, alsmede verschillende soorten van kapellen en daaronder zeer fraaije, zoo als eene groote witte en eene groote ligt blaauwe en bruine. Van kaaimannen, die men zegt, dat hier anders vrij menigvuldig zijn, hebben wij niet eenen enkelen gezien. Op ongeveer de helft van de lengte der rivier deelt zij zich in tweeën en wordt veel breeder, en de oevers (vooral de regter) lager. Tegen den avond kwamen wij eene piragua tegen.

Ofschoon het den afgeloopen nacht ook sterk regende, was dit toch zoo erg niet als den vorigen, en wij bragten denzelven allen vrij wel in de kajuit door. Te zes uren stond ik op, en de morgenstond, schoon betrokken, was zeer aangenaam. Weldra begon men weder te trekken en te roeijen, welk vervelend werk tot één uur duurde, wanneer er een windje kwam, hetwelk ons in een oogenblik

in

in Golfo Chico (kleine golf) bragt. De rivier werd den ganschen morgen steeds wijder, en leverde, door vele kronkelingen en eilandjes, partijen op, die ons aan het haagsche bosch herinnerden. Dezelve waren echter grooter. De ingang van Golfo Chico wordt ten zuidwesten door onderscheidene eilandjes gevormd. De kust heeft aanvankelijk ter linkerzijde eene glooijing, die als een amphitheater vrij hoog oploopt; regt uit is zij laag en heeft ter regterhand onderscheidene matige heuvels. Het geheel is een fraai gezigt, vooral door de hooge bergen, die zich in het verschiet vertoonen. Al deze kusten intusschen zijn, even als de binnenlanden, geheel onbewoond. Op het meer hadden wij eene frissche koelte, zoo dat wij er overvlogen. Het kanaal, dat hetzelve met het groote meer verbindt, is ongeveer drie mijlen lang, en heeft zeer lage moerassige oevers, die echter, door de verscheidenheid van breedte en de vele eilandjes, de schilderachtigste gezigten opleveren. Eindelijk heeft men ter regterzijde eenen uithoek, waarop het zoogenaamde fort St. Philip staat (niet veel beter dan een langwerpig vierkant, van eenen twaalf à veertien voet hoogen muur omringd, die aan den waterkant een vier en twintig ponder heeft). Eenige hutten staan bij hetzelve. Dezen uithoek omgevaren zijnde, heeft men het groote meer (in het zuidwesten) vlak voor zich, en ziet men bijna overal de hooge bergen, waarvan het omringd is. De kapitein, die, naar gebruik, aan wal gegaan was, om den kom-

mandant met zijne lading bekend te maken, kwam te vijf uren weder aan boord, en onmiddellijk zeilden wij, met eene frissche koelte, naar Isabal, waar wij te negen uren aankwamen, te laat om nog aan wal te gaan. Den 23sten September ging ik, des morgens te acht uren, aan wal en vervoegde mij bij den militairen kommandant, de hoogste magt in al deze plaatsjes. Hij was beleefd en wees mij een pas voltooid huis van twee kamers ten verblijf aan, hetgeen wij dan ook weldra betrokken. Thans zouden wij voor het eerst in een van die gebouwen overnachten, welke ten minste dat met Salomons tempel gemeen hebben, dat geen spijker in derzelver zamenstelling is gebezigd. Alles is er aan elkander gebonden; de wanden zijn van riet en aarde en het dak van eene soort van stroo of palmbladen. Dit huis intusschen was nog een paleis bij vele, waarin wij op de landreis hebben moeten overnachten, waarvan de meeste slechts uit een enkel vertrek bestonden en alleen van riet waren, zoo dat de wind aan alle kanten er door heen speelde.

Ook deze plaats wordt voor zeer ongezond gehouden, en inderdaad, onderscheidene lieden waren er met koortsen gekweld. Het schijnt mij echter toe, dat deze ziekelijkheid minder aan de luchtstreek, dan aan de levenswijs is toe te schrijven. Aan den oever van een uitgestrekt meer gelegen, van waar tegen den avond en des nachts altijd eene verfrisschende koelte, waait, zonder eenige moerassen in de nabijheid, zie ik geene reden, waarom

Isa-

Isabal eene natuurlijk ongezonde plaats zoude zijn. Indien men er goede huizen bouwde, vooral van houten of ten minste steenen vloeren voorzien (want thans hebben dezelve geenen anderen vloer dan de aarde), en men nam er eene meer voegzame levenswijs aan, door, onder anderen, betere spijzen te gebruiken, en meerdere zindelijkheid in acht te nemen (1), dan geloof ik, dat men er over weinig ziekelijkheid te klagen zoude hebben, maar, zoo lang men luiheid en ellende boven werkzaamheid en de genoegens van het leven zal verkiezen, is er aan geene beterschap te denken. Het is opmerkelijk, dat men schier in alle plaatsen op den weg naar Guatemala, vooral ook te Gualan, in eenen meerderen of minderen graad, over ziekelijkheid klaagt; maar ik ben overtuigd, dat mijne gemaakte aanmerking overal van gelijke toepassing is. Het gebrek aan zindelijkheid, intusschen, heeft meer betrekking tot de huizen en plaatsen, dan tot de personen, zijnde het linnengoed van mannen, zoo wel als van vrouwen, in het algemeen zoo helder, dat menig een van den burgerstand in Europa er een voorbeeld aan zou kunnen nemen.

In den eersten nacht, dien wij te Isabal doorbragten, ons, als naar gewoonte, slechts met een laken hebbende gedekt, werden wij door eene vrij hevige koude overvallen, stonden des morgens met groo-

(1) Vóór men te Guatemala komt, vindt men in het geheele land nergens een sekreet.

groote stijfheid in de leden op, en voelden, dat onze lakens zeer vochtig waren. De volgende nachten wapenden wij ons natuurlijk, door middel van meerder deksel, hiertegen. Misschien was dit verschijnsel ook, althans gedeeltelijk, aan de nieuwheid van ons huis toe te schrijven. Overigens weerlichtte het schier gestadig elken nacht, en den tweeden werden wij allen plotseling door eenen van die tropische donderslagen gewekt, van wier dreunend geweld men zich in Europa geen denkbeeld kan vormen.

Bij onze aankomst hadden wij niet verwacht, meer dan een of twee dagen alhier door te brengen, maar elken dag vonden wij ons in het aankomen van muilezels te leur gesteld. Ons verblijf in deze ellendige plaats, waar de eenvoudigste levensmiddelen voor geen geld verkrijgbaar waren, moede, en naar het doel onzer reis verlangende, besloten wij, op den vijfden dag, ons maar van negen muildieren te bedienen, welke de kommandant met veel moeite voor ons bekomen had, terwijl mijn klerk, de heer D., met de bagaadje bij voorraad achter zou blijven.

Den 29 September, des morgens te half acht, bestegen wij onze muiltjes, om den beruchten berg te gaan beklimmen, wiens naam alleen den reiziger schrik aanjaagt. Het weder begunstigde ons in eenen hoogen graad, en daar het de laatste dagen, of liever nachten, in het geheel vrij droog was geweest, verklaarden de muilezeldrijvers, dat de weg zeer fraai was. Wat ons betreft, wij zeiden herhaalde

ma-

malen tegen elkander: « Indien deze weg fraai moet heeten, hoe is het dan mogelijk, over denzelven te komen, wanneer hij slecht is. » Hij loopt door een digt bosch, en gestadig op en neêr, door kuilen, poelen en rivieren, over hoog uitstekende boomwortelen, langs afgronden en rotsklompen van allerlei grootte, door geulen, welke de voeten der muildieren allengskens in de rotsen hebben gegraven, en waarvan sommige zoo diep en naauw zijn, dat men de voeten in de hoogte moet houden, en letterlijk gezegd kan worden, te gelijker tijd te rijden en te gaan. Deze geulen, zoo wel als die, door de boomwortelen gevormd, zijn overigens vol modder, zoo dat de beesten op die plaatsen al ploeterende van de eene geul, of van het eene gat in het andere stappen, en niet zelden komt men aan poelen, waar zij tot den buik inzakken. De weg, dwars over welken een aantal omgevallen boomstammen lag, waarover men meerendeels heenstapt, terwijl men onder andere met moeite doorrijdt, bestaat overigens uit eene menigte, in alle rigtingen elkander doorsnijdende paden, welke de muilezels zich zelven vormen, en waarop men zeer gemakkelijk verdoolen kan. Ik heb alhier, te Guatemala, twee fransche heeren gekend, met wie dit gebeurd was, en die zes en dertig uren, zonder voedsel, op dezen vreesselijken weg hadden doorgebragt. Ook met goederen beladene muilezels raken soms verdwaald, terwijl het wedervinden derzelve alsdan groot oponthoud veroorzaakt.

Om-

Omstreeks vier uren kwamen wij aan de plaats, die men *Boca de la Montana* noemt en nog ongeveer anderhalve mijl van Mico verwijderd is. Aldaar wordt het oog des naar ziel en ligchaam vermoeiden reizigers door eene groote verandering van tooneel gestreeld. Het geboomte verdunt. Aan de linkerhand ziet men als tegen eenen hoogen groenen dijk op, welks kruin met groote dennenboomen prijkt. Op de toppen van eenige derzelve zagen wij een aantal aras (groote papegaaijen), wier schitterend karmozijn, met hemelsblaauw doorweven, gevoegd bij den langen staart, de trotschheid schijnt te regtvaardigen, welke men dezen prachtigen vogel toeschrijft (1). Van hier af is de weg eene alleraangenaamste wandeling, als over eene der schoonste buitenplaatsen, bij het genot van een verrukkelijk gezigt, op de ter regterhand liggende en zich ook in het verschiet langzamerhand ontwikkelende bergen, waarvan sommige digt, andere slechts dun met geboomte begroeid, en wederom andere niet dan met een groen tapijt overdekt zijn. Het eenige, dat er op dit heerlijk gedeelte van den weg is af te dingen, zijn nog een paar vrij diepe modderpoelen, die men heeft door te waden.

Mico is een gehucht van eenige op eenen heuvel en aan den voet deszelven verspreide huizen, of liever hutten. Wij hadden het geluk van er eene te

(1) Zie BUFFON, Brusselsche uitgaaf, 9de deel.

te betrekken, die op den top gelegen was; want, gelijk wij naderhand hoorden, die in de laagte zijn vreesselijk met muskieten gekweld. Indien men in deze oorden nergens eenige herberg aantreft, zoo moet men aan den anderen kant erkennen, dat het gemis derzelve eenigermate door de gastvrijheid der inwoners wordt vergoed. Geen hunner zal den vreemdeling weigeren, deszelfs intrek in zijn huis te nemen, en de meeste zullen zich zelfs behelpen, ten einde hem de gemakken te bezorgen, die in hun vermogen staan. Te betalen heeft men hen niet anders, dan voor de eetwaren, die zij hebben geleverd of gekocht. Ik geloof echter, dat, bij het berekenen der prijzen, niet allen even zeer naar hun geweten te werk gaan. Eene waar, van welke de reiziger allernoodzakelijkst eenen grooten voorraad moet medebrengen, is geduld, want nimmer vreezen deze lieden te laat te zullen komen. Deze aanmerking is vooral ook op de muilezeldrijvers toepasselijk, aan wie het dier, met hetwelk zij meer dan met menschen omgaan, bovendien eenen hoogen graad van deszelfs stijfhoofdigheid schijnt te hebben medegedeeld, want te trachten, deze lieden van een éénmaal opgevat denkbeeld terug te brengen, staat volkomen gelijk met het wasschen van den moriaan. Goede woorden en kwade zijn in deze poging even zeer onvermogend. Zeven van onze muildieren slechts tot Mico hebbende kunnen aannemen, behoefden wij tot voortzetting onzer reis vijf of zes nieu-

nieuwe (1). De kommandant van Omoa, die zich insgelijks alhier op weg naar Guatemala bevond, liet mij er zes aanbieden, die ik natuurlijk aannam, onder beding echter, dat, zoo mijne koffers, die nog niet waren aangekomen, den volgenden dag niet bij tijds aankwamen, wij eerst den dag daarna zouden vertrekken. Daarop kwam de kommandant met den eigenaar zelven, om mij te zeggen, dat deze, in de onzekerheid of ik morgen vroeg wel zou kunnen vertrekken, zich niet wilde verbinden, en al hetgeen men tegen dezen man zeggen kon, bleef vruchteloos. Hunne traagheid ondervindt men vooral des morgens bij het vertrek, en wel bijzonder op den eersten dag; want, wanneer men stellig is afgesproken, te vijf of zes uren op reis te zullen gaan, moet men zich volstrekt niet verwonderen, indien zij eerst te acht, of zelfs te negen uren te voorschijn komen. Het is waar, dikwijls worden zij verhinderd, op den afgesproken tijd te komen, door het niet kunnen vinden hunner muiltjes; want, daar zij deze des avonds in grenzenlooze velden zenden, alwaar zij kosteloos kunnen grazen, gebeurt het niet zelden, dat de diertjes aldaar verdoold raken, of ook des morgens somtijds wel weinig gezind zijn, om hunne natuurlijke weide met eene wandeling

(1) Ik zeg vijf of zes, want van Mico af dragen de lastbeesten gewoonlijk dubbele vrachten, waarom een muilezeldrijver, die eene partij goederen naar Gualan heeft aangenomen, van Mico terugkeert, om eene tweede lading te halen, die dan, voor het overige van de reis, met de eerste eene geheele uitmaakt.

ling van 8 of 9 uren, en dat wel met ongeveer drie honderd pond op den rug, te verruilen.

De regtvaardigheid eischt ook te erkennen, dat er ten aanzien van beleefdheid en dienstvaardigheid, veel onderscheid tusschen den eenen en den anderen dezer lieden bestaat; maar wat wonder! Is ook het eene muildier niet zachtzinniger dan het andere?

U alzoo ongevoelig de zedelijke zijde van den muilezeldrijver eenigermate hebbende doen kennen, zal het alhier niet ongepast zijn, U ook zijn uiterlijk voorkomen te trachten af te schilderen.

Eene soort van kort hemd of korten borstrok, meestal van eene witachtige wollen stof met donkere strepen, hangt over eene broek, gewoonlijk van donker fluweel of zoogenaamd manchester, en van eenen zeer zonderlingen en schijnbaar ongemakkelijken vorm. De knoopjes aan de knie zijn niet alleen altijd open, maar, ter oorzake van den vorm van het kleedingstuk, kunnen dezelve nimmer gesloten zijn, en strekken dus tot een bloot sieraad. Velen zelfs hebben deze broek aan de zijden van boven tot beneden geheel open en met knoopjes bezet, doch in dat geval dragen zij er eene van linnen onder. Een lederen schootsvel, in het midden van boven naar beneden doorgesneden, bedekt de beenen, en sandalen beschermen de voeten, terwijl een sterke strooijen hoed met hoogen bol en breeden rand, het hoofd tegen de zonnestralen, zoo wel als tegen de regenbuijen, beschut. Aldus toegerust, en met eenen houwer in de hand, tot ver-

verdediging tegen menschen en dieren niet minder, dan tot het afhakken van takken en struiken, die den weg belemmeren, doorkruist de muilezeldrijver bosschen, bergen en wildernissen, terwijl de ellendige tortilla, met wat bananen, piment en zout, somtijds ook met een stukje in de zon gedroogd vleesch, zijn sober voedsel uitmaakt. In het algemeen verwijt men den lieden van dit land, en gewis met reden, hunne vadsigheid en luiheid, maar deze ondeugden kan men voorzeker den muilezeldrijvers niet te last leggen. Weinige menschen in Europa, geloof ik, dat een zoo vermoeijend leven leiden, als zij. Na des morgens vroeg hunne lastdieren heinde en ver bij elkander gebragt en beladen te hebben, loopen zij den geheelen, of ten minste een groot gedeelte van den dag achter dezelve, en hebben gestadig van den buitendien niet gemakkelijken weg af te wijken, ten einde verdoolende of verdoolde beesten weder te regt te brengen. Menigmaal dacht ik: indien deze menschen liever den vruchtbaren, doch nutteloos liggenden grond bebouwden, met hoe veel minder arbeid zouden zij niet een veel genoegelijker leven kunnen genieten!

De nacht, dien wij, na het afleggen van eene zoo vermoeijende dagreis, doorbragten, was, vooral voor mij, ver van verkwikkend te wezen. Op eene bank van riet (de gewone legerstede dezer menschen) uitgestrekt, werd ik wakker gehouden door den stank van kakkerlakken, het gegons van eenige muskieten, het gefladder van vleermuizen, en het sprin-

gen

gen van padden, welk alles het huis van BULLOCH (1) voor mijne verbeelding riep. Reeds met het aanbreken van den dag stond ik op. Het weder was betrokken, doch het gezigt op de tegenoverliggende bergen leverde mij een waar genot op. Weldra bragt men ons eene groote hoeveelheid melk, eene weelde, die wij in vele dagen niet gekend hadden, en waaraan wij ons dan ook uitmuntend vergastten. Niet altijd intusschen is deze drank verkrijgbaar, en aan andere levensmiddelen is niet te denken. In dit Mico, van eene heerlijke natuur omringd, zijn vleesch noch groenten, ja zelfs geen brood te bekomen, en hoewel men er kippen genoeg ziet, vonden wij het onmogelijk, eenige eijeren te verkrijgen, en het was niet dan met de grootste moeite, dat wij er eindelijk in slaagden, om iemand te bewegen, ons een hoen te verkoopen. Deze moeijelijkheid in het bekomen van levensmiddelen, waaraan men op de geheele reis is blootgesteld, bewijst de noodzakelijkheid, om eenen goeden voorraad met zich mede te nemen.

Mijne koffers eerst in den namiddag van den 30sten September aangekomen zijnde, konden wij niet voor den 1sten October van Mico vertrekken. Lang duurde het, eer de bestelde muildieren zich vertoonden, en buitendien hadden wij veel met de onhandelbaarheid van hunne drijvers te sukkelen, als

(1) Op zijne reize van Vera-Cruz naar Mexico.

als eischende een hunner geld vooruit, terwijl wij niet anders dan goud hadden, hetgeen hij niet wisselen kon. Eindelijk, omstreeks negen uren, kwamen wij op weg.

Deze dagreis is gewoonlijk zeer kort, gaande men zelden verder dan tot Encuentro, een gehucht aan de fraaije rivier Motagua, en ongeveer vijf mijlen (1) van Mico gelegen. De gansche weg is eene wandeling en wel eene der fraaiste, die men zich verbeelden kan, loopende dezelve door bevallige boschjes van meestal struikgewassen, of over heuvels, welker geboomte (grootendeels dennen) tegen de zonnestralen beschermt, terwijl hetzelve niet digt genoeg is, om het verrukkelijke gezigt op de naburige bergen te belemmeren. Uit deze gunstige beschrijving van den weg besluite men evenwel niet, dat dezelve in het geheel geene moeijelijke passen zoude opleveren. Modderpoelen en steilten, met steenen en rotsklompen bezaaid, vindt men ook hier, en deze laatste vooral, wanneer men Encuentro nadert. Ongeveer een derde van den weg hebbende afgelegd, komt men aan een riviertje, dat men moet doortrekken, iets, hetwelk men, in dit land reizende, dikwijls te doen heeft. Kort voor dat men hetzelve bereikt, komt men plotseling in een bosch van eene soort van palmboomen, *manaca*, ook wel *palma real* genaamd. Derzelver lage stammen en lange opgaande en

(1) Eens en voor altijd zij het aangemerkt, dat ik voortaan altijd door mijlen versta spaansche van $17\frac{1}{2}$ in eenen graad.

en vervolgens boogsgewijs nederhangende takken of bladeren (want zij zijn beide) vormen eenen waren tempel; in dit tooneel ziende, wordt men geneigd, om te gelooven, dat dergelijke den mensch in het daarstellen van tempels tot voorbeeld hebben gestrekt. Geregelde zuilen en bogen ziet men hier in lange rijen door de natuur zelve gevormd, en hoe veel meer gevoelt men zich, onder en tusschen dezelve, niet tot aanbidding van den grooten Bouwmeester aangezet, dan in tempels, door menschenhanden gevormd!

Toen wij ten hoogste nog eene mijl van Encuentro af waren, was ik op het punt, van door een groot ongeluk getroffen te worden. Mijn muildier, namelijk, dat juist zeer bedaard voortstapte, stond plotseling stil en zette zich, na weinige seconden, in vollen ren, terwijl mijne pogingen, om het beest te beteugelen, vruchteloos bleven. Aldus tusschen boomen en struiken en rotsklompen voorthollende, elk oogenblik in gevaar van met eenige dezer onzachte voorwerpen in geweldige aanraking te komen, maakte ik gebruik van een plekje vrij effenen grond, om mij op hetzelve te laten vallen, hetwelk ik evenwel niet ten uitvoer bragt, zonder mijnen voet te verstuiken. Het overige gezelschap een eind wegs vooruit gereden zijnde, besloot ik, daar ik het dorp op geenen grooten afstand voor mij zag, derwaarts te wandelen. Weldra berouwde mij dit echter, want de weg kronkelde zoodanig, dat ik bijna een uur te gaan had, hetwelk, met mijnen verstuikten voet,

geene geringe zaak was. Onder hevige pijn kwam ik echter aan de rivier aan, alwaar de overige vrienden, die een ander pad hadden ingeslagen, zich insgelijks spoedig bevonden. Lang hadden wij hier te wachten en te roepen, eer men van de overzijde met de kano kwam, om ons over te halen. Aldaar werd ons een rieten huis, dat aan een twaalf- of veertiental soldaten tot kazerne diende, en waarin een hunner aan de koorts lag, ten verblijf aangewezen. Ofschoon aangenaam aan den oever der rivier gelegen, beviel ons deze hut echter weinig, waarom een onzer ging rondzien, of er geen beter nachtverblijf te bekomen was. Weldra kwam hij (namelijk de heer BEBIN, een fransch koopman van Havanna, dien wij te Isabal hadden leeren kennen en te Mico weder ontmoet hadden, en die van daar met ons gereisd was) met de boodschap terug, dat wij naar eene zeer goede, digt bij, insgelijks aan den oever gelegene hut konden verhuizen, alwaar wij dan ook door de zeventigjarige bewoonster zeer gastvrij ontvangen werden en spoedig eenen goeden maaltijd genoten. Onze voorraad van brood evenwel zijnde uitgeput, zagen wij ons hier voor het eerst genoodzaakt, om ons te behelpen met tortillas, ronde pannekoekjes van maïs, en het hoofdvoedsel der Indianen. Dezelve zijn laf en voor Europeanen wansmakelijk.

Intusschen werd mijn voet, niettegenstaande ik denzelven met rum gewasschen had, steeds pijnlijker, en ik voorzag alzoo, dat ik den volgenden dag niet

zou

zou kunnen rijden. Wij lieten derhalve onderzoeken, in hoe veel tijd men de rivier op naar Gualan zou kunnen varen, en vernomen hebbende, dat, indien men geenen grooten tegenspoed ontmoette, men zulks tegenwoordig in eenen dag zou kunnen doen, besloot ik, met mijne vrouw en dochter en het grootste gedeelte onzer bagaadje, op die wijs des anderen daags de reis voort te zetten, waartoe ik eene kano met drie schippers afhuurde. De heeren VAN DRUNEN en BEBIN zouden over land gaan.

Pijn en vermoeidheid deden mij schier den geheelen nacht slapeloos doorbrengen, en des morgens opstaande, rilde ik zoodanig van koude, dat ik werkelijk dacht de koorts te hebben. Reeds voor zeven uren waren wij aan boord. Ons vaartuig echter was van eenen geheel anderen aard dan die, waarop wij ons tot hiertoe bevonden hadden, en het ware beeld van de scheepvaart in hare eerste kindschheid, daar het slechts uit eenen uitgeholden boomstam bestond; wij zaten op onze koffers, terwijl de schippers het vaartuig, nu eens pagaaijende, doch meestal boomende, en niet zelden trekkende of duwende, tegen den stroom opwerkten. Dit laatste vooral had plaats, wanneer men, gelijk dikwijls het geval was, van den eenen oever naar den anderen moest oversteken, waartoe men genoodzaakt is, ten einde altijd aan de zijde te wezen, waar zich de minste stroom bevond. Deze, namelijk, verandert gestadig van oever, naar gelang ondiepten zijnen loop vertragen. Op deze ondiepten stappen een paar schippers

in het water, een van welke de kano bij den voorsteven grijpt en voorttrekt, terwijl de andere dezelve van achteren opduwt. Op plaatsen, waar de stroom zeer sterk is, worden aan beide kanten twee man vereischt.

Ligtelijk kan men zich verbeelden, dat men op deze wijze slechts zeer langzaam vooruit gaat, en inderdaad, wierd men niet bezig gehouden met het schilderachtige van de rivier en derzelver zacht rijzende oevers, langs welke men niet zelden de schoonste runderdieren ziet weiden, doodelijk zou men zich op deze vaart vervelen. De rivier is ook niet zoo geheel eenzaam als de rio Dulce. Behalve een dorpje op den linker oever, ziet men hier en daar een hutje met een maïs- of bananenveld, en op ongeveer eene mijl afstands van Encuentro woonden eenige van de engelsche kolonie Belize weggeloopene negers, die alhier in vrijheid, op hunnen eigenen grond, hoofdzakelijk suiker bouwden. Deze sporen van bevolking zijn intusschen schaarsch, en kunnen alleen beschouwd worden als zoo vele Oasen in de woestijn.

Onze hoop, van des avonds te Gualan te komen, werd te leur gesteld. Met het vallen van den donker waren wij er nog drie of vier uren varens van verwijderd. Wij moesten alzoo een nachtverblijf opzoeken, en vonden in de nabijheid niets dan een hutje van ongeveer veertien voet breed en tien voet diep. Hetzelve werd bewoond door een indiaansch huisgezin, bestaande uit man, vrouw en drie kleine kin-

kinderen, die te zamen een treffend beeld van een aartsvaderlijk gezin opleverden. Schier buiten omgang met andere menschelijke wezens, schenen deze goede lieden een waarlijk vergenoegd leven te leiden. Hartelijkheid en liefde heerschten blijkbaar in eenen hoogen graad in hun midden, en een uitgestrekt stuk gronds, met maïs, bananen en groenten bebouwd, gevoegd bij de melk van eenige koeijen, voorzag rijkelijk in hunne behoeften. Gereedelijk stonden zij ons hun van stoel noch tafel voorzien hutje af, en gingen, na ons eenige eijeren tot avondeten te hebben gekookt, onder eene soort van afdakje, waar zij zaden droog hielden, den nacht doorbrengen. Terwijl een welluidend avondlied voor hen den dag sloot, vleiden onze schippers zich, onder het afdak van het hutje, op den grond neder, en leverden, met hun langdurig gekout, bij het licht van eenige vlammende houtjes (want kaarsen kent men in die oorden niet), voor ons, die hen uit onze hangmatten aanschouwden, een niet ondichterlijk tooneel op.

Na met een gebraden hoen en melk te hebben ontbeten, begaven wij ons te acht uren weder in de kano. Toen wij ongeveer drie uren gevaren hadden, zagen wij in de verte eene andere boot, welke, door den sterken stroom voortgedreven, spoedig digt bij ons was, terwijl wij in dezelve den beleefden heer BEBIN herkenden, die ons met ververschingen te gemoet kwam, waarvan brood ons het meeste welkom was. In Zijn Eds. gezelschap legden wij nu

het overige van den weg af, en omstreeks één uur kwamen wij te Gualan aan.

Wanneer men in eenen geruimen tijd niet dan ellendige gehuchten gezien heeft, uit hutten van riet en aarde zamengesteld, dan gevoelt men zich, te Gualan komende, zeer aangenaam verrast. Op zich zelve beschouwd, beteekent de plaats echter weinig. Een ruim plein, omringd van onderscheidene gepleisterde huizen van ééne verdieping, en daaronder eene kerk, met een van de twee koffij- en biljarthuizen vlak bij dezelve; vervolgens eene straat ter linker- en ter regterzijde, uit soortgelijke huizen bestaande, en overigens een aantal rieten hutten, in alle rigtingen verspreid, zie dâar Gualan. Hetgeen den reiziger evenwel het meeste behaagt, is, dat hij hier ten minste de voornaamste levensbehoeften (1) wedervindt. De vrouw van den kommandant van Isabal, eene der beste huizen op het plein bewonende, en in hetzelve eene soort van logement houdende, namen wij aldaar onzen intrek en vonden er nog vier fransche heeren, met welke wij zeven mannen uitmaakten, die des nachts in naast elkander hangende hangmatten sliepen, hetwelk aan de zaal niet weinig het voorkomen van eene kazerne gaf.

De

(1) Daar een rund dagelijks te veel zoude zijn voor de bevolking, wordt het vleesch bewaard door het eerst in de pekel te leggen en vervolgens, in lange riemen gesneden, in de zon te droogen. Dat het op deze wijze zeer hard en taai wordt en alsdan deszelfs aangenaamheid verliest, zal wel overtollig zijn te zeggen.

De ligging van Gualan is zeer schoon. Op eene vlakte, ongeveer drie honderd voet boven de rivier gebouwd en van hooge bergen omringd, heeft men er in alle rigtingen zeer fraaije gezigten. Onderscheidene malen ging ik mij verlustigen aan den rotsachtigen oever van een snel stroomend riviertje, hetwelk zich niet ver van het dorp in de Motagua ontlast, en werwaarts zich den geheelen dag vrouwen en meisjes (onder welke ik echter geene enkele Rebecca heb kunnen onderscheiden) begeven, om water te halen, hetwelk zij in groote aarden kruiken los op het hoofd dragen, eene omstandigheid, die mij aan onze scheveningsche vischvrouwen herinnerde. De manden van deze echter moeten nog gemakkelijker in evenwigt te houden zijn, dan de kruiken van gene. Te midden van het ruischende en borrelende water op eenen steenklomp gezeten, en de heerlijke mij omringende boom- en bloemrijke natuur genietende, dacht ik dan aan vaderland en vrienden, door zeeën en bergen van mij gescheiden, aan het verledene en de toekomst, tot dat de snel vallende schemering mij in mijne bespiegelingen kwam verrassen.

Aan den mond vooral van dit riviertje heeft men een verrukkelijk gezigt. Dewijl de majestueuze Motagua juist aldaar eene kronkeling maakt, overziet men dezelve een groot eind in de lengte. Daar, waar wederom eene andere bogt haar verder aan het oog onttrekt, stapelen prachtige bergen zich als een hoog amphitheater op elkander en spreiden

eene groote verscheidenheid van vormen ten toon. Sommige pronken met boomrijke toppen en lendenen; andere zijn als met een groen kleed overdekt, op hetwelk runderen en paarden grazen. Op wederom andere ziet men zich bosch en weide gelukkig vermengen, terwijl nog hier en daar een zoon des wouds zich op hunne dikwijls omsluijerde kruinen verheft.

Niettegenstaande deze schoone ligging, en wel ver van de zeekust, wordt Gualan almede voor ongezond gehouden. Inderdaad, van de vier fransche heeren, welke wij bij onze aankomst ontmoetten, had een de koorts en al de overige kregen dezelve een paar dagen daarna, terwijl een hunner, aan de gevolgen daarvan, op den weg naar Guatemala overleed. Van andere pas aangekomen vreemdelingen vernamen wij insgelijks, dat zij ziek waren. Geen nacht ging er ook voorbij, zonder dat wij er een of meer naar zijn eeuwig huis hoorden dragen. Ik zeg hoorden dragen, want den overledenen wordt alhier met zang- en snarenspel de laatste eer toegebragt. Een paar violen en eene bas gaan het lijk vooraf en vergezellen het treurlied, dat door deszelfs gewezene vrienden of magen wordt aangeheven. Niet altijd echter hebben deze begrafenissen des nachts plaats. Ik zag er eene over dag. De fatsoenlijke lieden worden bijgezet in de kerk, die van de mindere klassen op een kerkhof daarnevens. Het schadelijke van dit eerste gebruik is lang bewezen, doch wat moet men van hetzelve denken in een warm land,

en

en niet in geregelde grafkelders, maar in de bloote aarde, want een vloer van hout of steen is er in de kerk niet. Ook is de lucht in dezelve, wanneer zij vol volk is, zoodanig, dat ik, zoo min als mijne reisgenooten, het er in konden uithouden.

De begrafenis, die ik zag, geschiedde op het kerkhof; gevolgelijk betrof dezelve slechts eenen gualanschen Plebejer. Het lijk, dat altijd in eene traliekrib ligt, die met eene mat overdekt is, werd, als naar gewoonte, voorafgegaan door de bovengenoemde speellieden. De vrienden, allen vrouwen, wandelden om en achter hetzelve. Het allereerst bragt men het naar den tempel, in welken het vooraan werd nedergezet, terwijl de man Gods er op dezelfde plaats zijnen pligt aan verrigtte. Die pligt bestond, in het, met een boek in de hand, binnen 's monds rammelen van halfgesmoorde klanken, hetwelk waarschijnlijk gebeden moesten heeten, en het besprengen met water. Deze gewigtige bezigheid duurde ongeveer een half uur. Toen dezelve ten einde was, werd het lijk weder opgenomen en, voorafgegaan van de muzijk, naar het gat gedragen, dat voor hetzelve gedolven was en bij hetwelk nagenoeg dezelfde plegtigheden werden herhaald. Deze ook alhier zijnde afgeloopen, verwijderde zich de zwart gemantelde zielverzorger plotseling en zonder eenige verdere omstandigheden, schijnbaar wel te vreden met den afloop van het werk. Inmiddels had men, staande dit alles, bevonden, dat het graf te klein was, en moest men het alzoo verlengen en ver-

verwijden. Gedurende dezen arbeid stonden de vrouwen, met waskaarsjes in de hand, geheel *à leur aise*, braaf te snappen, in welke gewis zeer belangrijke en roerende gesprekken de bedroefde weduwe niet naliet, een billijk aandeel te nemen; ja zelfs meende ik tusschen beide eenen bevalligen glimlach op haar geel gelaat duidelijk te bespeuren. Kortom, in dit opzigt was er tusschen haar en menig weeuwtje in het hoog beschaafde Europa waarschijnlijk geen ander verschil dan dat van opregtheid.

Het gat eindelijk de vereischte grootte verkregen hebbende, werd de mat opgeligt en zag men het in een wit laken gewikkelde lijk op eene andere mat in de krib liggen. Een doek bedekte hoofd en aangezigt, en een rieten kruisje op de borst strekte ten bewijze, dat de overledene de groote reis niet ondernam, zonder van een behoorlijk paspoort te zijn voorzien. Het lijk met de mat, waarop hetzelve lag, zijnde opgeheven, werd vervolgens in de naauwe woning nedergelaten. De vrouw en bloedverwanten wierpen eene handvol aarde op het aangezigt, en lieten, zich daarop heen begevende, het verdere voor de doodgravers over.

Eene bijzonderheid, welke insgelijks opmerking verdient, is, dat de kerkdienst bij het afsteken van vuurwerk wordt verrigt. Wanneer, namelijk, het Hoogeerwaarde voor het aanbiddende volk wordt opgeheven, alsmede wanneer de mis ten einde is, worden deze groote gebeurtenissen, buiten de kerkdeur, door middel van zwermen en vuurpijlen, der

we-

wereld aangekondigd. In het algemeen schept men hier veel vermaak in vuurwerken. Den eersten nacht, dien wij te Gualan doorbragten, hield het geluid derzelve ons lang uit den slaap, en wij vernamen, dat het de vorige nachten nog veel erger was geweest, alzoo het toen kermis was, waarvan de sporen werkelijk ook nog in eenige overgeblevene kraampjes aanwezig waren.

De beschouwing der zeden van de inwoners van Gualan deed ons overigens geen gunstig denkbeeld van hen opvatten. Ik bedoel, namelijk, die klasse, welke onder den naam van Creolen, of ook wel van Spanjaarden, bekend is, vermits dezelve uit afstammelingen van Spanjaarden bestaat (1). Deze klasse is, in het algemeen, de voornaamste, ofschoon er onder dezelve ook vele onvermogende lieden zijn. Luiheid en onzindelijkheid zijn inderdaad derzelver voornaamste karaktertrekken. Indien de afwezigheid van gemakken in gehuchten en dorpjes reeds de lucht verpest, hoe veel te meer moet zulks dan niet het geval zijn onder eene bevolking van een paar duizend zielen. Gelukkig, echter, de afzigtelijke stinkvogel, dien men den zegen van Amerika zou kunnen noemen, voorkomt ook hier in eene groote mate de uitwerkselen der onreinheid van den mensch. In deze heilzame taak wordt hij getrouw geholpen door de varkens, die in alle rigtingen de stad

(1) Van de twee andere hoofdklassen, Indianen en Ladrinos, zal ik elders gewagen.

stad doorkruisen en de huizen doorsnuffelen. Meer dan eens heb ik in ons logement gezien, dat de natuurlijke uitwerpselen, welke de kinderen langs hunne hielen op den vloer laten vallen, onmiddellijk, als lekkere beetjes, door deze laatste dieren, die alle zwart zijn, werden verzwolgen. In plaats alzoo van de huizen vuil te maken, gelijk men in Europa denken zou, dragen zij tot derzelver reinheid bij. Ook hier intusschen geldt de reeds bevorens gemaakte aanmerking, ten aanzien van de zindelijkheid der kleeding. Het linnen, vooral der mannen, is schier altijd bij uitstek helder.

De luiheid der Spanjaarden is tot een spreekwoord geworden. In hun eigen land echter heeft mij dezelve nimmer zoo zeer getroffen als hier. Inderdaad, in Europa zijn zij ten minste verpligt, hier en daar den grond te bebouwen, zullen zij zich niet aan het gevaar blootstellen, om van honger om te komen; doch alhier verlaten zij zich deswege geheel en al op de twee andere klassen der bevolking. Bovendien, zoo de europeaansche Spanjaard sober is, de amerikaansche is het nog meer. Een sigaar is zijn leven, en het spel, voornamelijk het kaartspel, zijn vermaak. Tusschen deze twee voorwerpen slijt hij dan ook het grootste gedeelte van zijnen tijd. De vrouwen brengen denzelven weinig beter door. Weinig met de zorgen van het huishouden belast, want de keuken is eenvoudig en het schoonmaken luttel, zitten zij veelal in hare hangmatten te slingeren, die, aan lange koorden laag bij den grond

han-

hangende, nu en dan, door eenen stoot met den voet, worden in beweging gehouden. Eene sigarita (1) voltooit in die houding ook haar geluk.

Het is eene opmerkelijke daadzaak, dat in despotieke landen de afstand tusschen meester en dienstbode veel minder in beider wederkeerig gedrag zigtbaar is, dan in die, welke eenen meer vrijen regeringsvorm genieten. Het is als of de ijzeren arm van het geweld geen onderscheid wil, en allen op gelijken trap van vernedering houdt. Alhier (2) loopt deze gelijkheid zeer sterk in het oog. De meiden spreken tegen hare meesteressen met dezelfde gemeenzaamheid, als onder elkander. Zij bemoeijen zich met, en veroorloven zich aanmerkingen over al hetgeen er voorvalt. Aan de kleeding alleen is voor den vreemdeling het onderscheid te bespeuren. De meeste dames, namelijk, schoon ongeregen, dragen japonnen, met kousen en schoenen, terwijl de vrouwen der lagere standen slechts twee kleedingstukken hebben, bestaande uit een hemd, veelal van wit gebloemd neteldoek en daar over eenen zeer wijden rok van hetzelfde, of ook wel van gedrukt katoen, en

(1) Sigaartje van een weinig fijnen tabak, met een stukje van een der binnenste bladen omwoeld, waarin de maïsvrucht gewikkeld is.

(2) Ofschoon wel niet gezegd kan worden, dat tegenwoordig in dit land het despotismus heerscht (genietende men er in tegendeel eenen hoogen graad van persoonlijke vrijheid), zoo zijn de voren, die hetzelve in het karakter der inwoners heeft gedrukt, toch nog ver van uitgewischt te zijn, en zal dit ook nog zoo spoedig het geval niet wezen.

en altijd van boven met eenen breeden rand van eene andere donkerder stof, doch gebloemd of geruit. Somtijds hebben zij, daarenboven, nog een doekje om den hals, en, in de koudere streken vooral, hebben zij op straat eene soort van shawl, waarin zij het geheele hoofd verbergen en die gewoonlijk van eene zwarte stof is. De dames dragen, wanneer zij uitgaan, eene soortgelijke, altijd zwarte zijden shawl, en, naar de kerk gaande, zijn zij geheel in het zwart. Het haar dragen de vrouwen van de mindere standen in twee lange, met zijden lint doorwevene vlechten, die, gelijk staarten, over den rug hangen. Somtijds winden zij deze vlechten ook rondom het hoofd.

Ik heb bij dit Gualan langer stil gestaan, dan de plaats zou schijnen te verdienen; doch veel, van hetgeen ik betrekkelijk hetzelve gezegd heb, is ook op andere plaatsen toepasselijk en maakt alzoo derzelver beschrijving onnoodig. Bovendien bleven wij hier zes dagen; wat wonder dus, dat ik er u ook lang aan den praat houde. « Zes dagen, » hoor ik u, dunkt mij, zeggen, « waarom zoo lang? » Zie hier het antwoord:

Schaarschheid van muilezels was oorzaak, dat ik er de eerste twee of drie dagen niet gemakkelijk bekomen kon. Intusschen gaf ik er mij niet veel moeite toe, vermits ik dagelijks de hoop voedde, van eenig gedeelte mijner bagaadje van Isabal te zien aankomen. Tot op den vierden dag mij hierin echter te leur gesteld ziende, nam ik zeven muiltjes aan,

wel-

welke aan twee verschillende drijvers toebehoorden. Des anderen daags kwam de een, maar de andere bleef weg, zoo dat wij, na drie uren lang te vergeefs op hem gewacht te hebben, genoodzaakt waren, ons vertrek tot den volgenden dag uit te stellen. Op dien dag intusschen kwam ook de tweede muilezeldrijver niet opdagen, zoo dat wij op deze wijze twee dagen geheel verloren. Ik ging daarop wel mijn beklag bij den alcalde maken, zoo als deze de trouwelooze muilezeldrijvers dan ook liet opzoeken, maar zij waren nergens te vinden. In het algemeen is er aan regt in dit land niet te denken. Elk een handelt nagenoeg naar eigen goedvinden.

Andere muilezeldrijvers kwamen zich daarop wel aanbieden, maar, daar ik zag, dat zij in den prijs misbruik van mijne verlegenheid wilden maken, besloot ik, eerder dan hun daarin toe te geven, nog twee dagen te wachten, wanneer er een moest aankomen, dien de alcalde opzettelijk voor mij ontboden had, opdat ik mij van deszelfs muilen zou kunnen bedienen, ingeval ik nog met geen ander mogt overeengekomen zijn.

Intusschen ondervonden wij op dien dag, te midden van de teleurstellingen, die ons in geene aangename stemming hadden gebragt, eene groote verrassing. Ik was in den namiddag uitgegaan, en mijne vrouw en dochter zaten aan het venster naar de voorbijgangers te kijken. Plotseling zien zij op het plein eenen man te paard, maar een' man,

gelijk zij nog geenen man gezien hadden. Zij waanden zich schier in de middeleeuwen verplaatst. Zonder uniform te dragen, had de persoon een hoogst krijgshaftig voorkomen. Een turksche sabel kletterde aan zijne zijde, en eene ruiterpatroontasch hing over zijnen schouder, terwijl twee groote pistolen in de holsters van zijn paard duidelijk zigtbaar waren. Geen wonder, dat deze figuur de aandacht der dames tot zich trok, en nog wel te meer, daar dezelve, van eenen schildknaap te voet gevolgd, zich op het huis scheen te rigten, van waar zij het tooneel aanschouwden. Inderdaad, naauwelijks had de ridder het huis bereikt, of hij stijgt van zijn ros, en stapt, met eenen tred, als of hij vader Mars in eigen persoon ware, in de kamer. Doch, verbeeld u de verbazing der reeds hoog verbaasde vrouwen, toen zij zich, door deze vreemde personaadje, in goed hollandsch hoorden aanspreken: « Dag mevrouw, hoe vaart UEd. » Ter naauwernood kon mijne wederhelft op deze hoogst gewone vraag het hoogst gewone antwoord uitstamelen. Weldra bekwam zij evenwel genoegzaam, om het gesprek te onderhouden. Het duurde ook niet lang, of ik kwam te huis, wanneer ik, schoon met meer snelle opvolging, door schier al de graden van verbazing had te gaan, welke mijne vrouw en dochter hadden ondervonden. Spoedig vernam ik, dat wij het genoegen hadden, den heer REICHENBERG voor ons te zien, van wien ik reeds te Carthagena had hooren spreken, en die als de eerste Nederlander kan worden beschouwd,

wel-

welke deze gewesten betreden heeft. Zijn Ed. was zaakgelastigde van het huis van J. P. MALHERBE te Luik, en bevond zich thans in dit land wegens eene leverantie van geweren. Te Guatemala van onze komst kennis verkregen hebbende, had Zijn Ed. het besluit genomen, ons te gemoet te reizen en ons den verderen togt, door middel van Zijn Eds. kennis des lands, gemakkelijk te maken. In Europa zou men er zelden aan denken, om eenen vriend vijftig of zestig uren te gemoet te gaan trekken, hoe veel te meer moest ons dus de beleefdheid des heeren R. niet treffen, die dit deed ter gunste van lieden, die hem geheel vreemd waren, en dat in een land, waar één uur meer zegt dan tien in Europa. Terwijl wij nog zaten te praten, kwam zich weder een muilezeldrijver aanbieden, met wien wij overeenkwamen, om den volgenden dag te vertrekken.

Op den 9den October, des morgens te tien uren, verlieten wij eindelijk Gualan. Weldra hadden wij door het riviertje te waden, werwaarts ik onderscheidene malen gewandeld had. Op ongeveer drie mijlen afstands werden wij ingehaald door iemand, die als een oud Spanjaard was uitgedoscht, en wiens heupen een ouderwetsch lang zwaard torschten. Wij hielden een vriendschappelijk gesprek met hem, onder hetwelk wij bij zijne eenzame, eenvoudige, doch zeer zindelijke woning aankwamen, alwaar zijne beleefde gemalin ons op melk en eijeren vergastte. Toen wij weder zouden vertrekken, zaten man en vrouw room te eten, waarin zij nu en dan eenen in

de asch gebakken banaan doopten. Op ons verlangen lieten zij ons eens proeven, en dit eten smaakte zoo, dat het ons speet, iets anders genuttigd te hebben. Inderdaad, de banaan is eene heerlijke vrucht. Op velerlei wijzen wordt dezelve gegeten: gebraden, gebakken, gekookt, raauw; en altijd is zij verkwikkend en voedend.

Omstreeks twee uren vervolgden wij onze reis, en kwamen te vier uren aan een indiaansch dorp, St. Pablo genaamd. Daar wij nog gaarne tot Zacapa wenschten te gaan, hetwelk nog drie mijlen ver was, hielden wij ons hier niet lang op en kwamen tegen zeven uren, zeer vermoeid, in die plaats aan.

De weg van Gualan naar Zacapa is over het geheel zeer aangenaam en houdt den reiziger met de schilderachtigste berggezigten bezig. Hier en daar echter, en vooral van St. Pablo af, heeft men moeijelijke passen, doch, eens en voor altijd zij het nogmaals opgemerkt, geene enkele dagreis is geheel van dezelve bevrijd, en de schoonste weg is die, welke de minste en minst ongemakkelijke oplevert.

Eenen dag rustten wij te Zacapa uit. De plaats is veel grooter en heeft een veel beter aanzien dan Gualan. Zij bevat een aantal goede huizen, doch altijd van slechts ééne verdieping, en ik kwam in sommige, die van zeer goed huisraad voorzien waren. De kerk is groot en van eene goede bouworde. De kolommen van buiten zijn echter slechts in basso-relievo. Het klimaat van Zacapa is warm. De plaats ligt in eene uitgestrekte, ongelijke vlakte, en hooge ber-

bergen zijn er aan alle kanten op eenen aanmerkelijken afstand, schoon overal zigtbaar.

Wij ontmoetten hier den kapitein CERDA, die, als een heethoofdig liberaal, in den burgeroorlog, welke de republiek bedreigde en waarvan ik nader gelegenheid zal hebben te spreken, met geestdrift de zijde van den chef des staats Guatemala was toegedaan. Hij hield zich sterk bezig met het oefenen zijner troepen, die een paar honderd man bedroegen. Zij waren in wit linnen gekleed en zagen er vrij wel uit, doch hunne militaire houding kon eenen Europeaan weinig bevallen.

De eenige maal, dat men op de geheele reis met eene kano over eene rivier wordt gezet, is bij Zacapa, op den weg naar Chimalapa, zijnde dezelve aldaar te breed en te diep, om ze te doorwaden. De muildieren echter moeten haar overzwemmen. Daar er te gelijker tijd met ons een talrijke troep aankwam, woonden wij het schouwspel bij, van deze dieren in het water te zien drijven en vervolgens naar de overzijde zwemmen. Met moeite en niet dan door hen met steenen te smijten, doet men hen van den grond gaan, en op dezelfde wijze belet men, dat zij terugkeeren, of zich te ver door den stroom laten medeslepen. Deze is echter zoo sterk, dat zij altijd veel lager aankomen, dan zij ingetreden zijn. Een aantal blazende langoorige muilezelskoppen op de oppervlakte des waters is inderdaad een zonderling schouwspel.

De weg van Zacapa naar Chimalapa is de beste op de geheele reis, loopende dezelve over eene uitgestrekte vlakte, op welke wij schier den geheelen dag draven konden, en waarvan de grond steenachtig en gevolgelijk met een kort dor groen overdekt is. Deze dorheid van den grond is ook oorzaak, dat men er geene hooge boomen (1) aantreft; doch diegene, welke er groeijen en meestal de hoogte van eenen gewonen appel- of perenboom hebben, zijn op zulke matige afstanden van elkander, dat men zich soms in een engelsch park waant. Met uitzondering van het minder frissche groen, geleken onderscheidene partijen, bij voorbeeld, veel op *Bushy-park* bij *Hampton-court*.

Chimalapa is een vrij groot indiaansch dorp. Vreemdelingen overnachten gewoonlijk in de pastorij, het eenige gepleisterde gebouw in die plaats. Hetzelve is onbewoond, alzoo de pastoor elders, en wel vijf mijlen van hier, zijn huis heeft, en slechts nu en dan eens overkomt, om de zielen der geloovigen eenig voedsel toe te dienen. Deze pastorij bestaat uit twee kamers, waarin men een paar houten rustbanken, eenen grooten leuningstoel en eene lage tafel vindt. Deze laatste lieten wij buiten in de galerij brengen, om daaraan het avondmaal te nutti-

(1) Meest allen, schoon van verschillende soorten, zijn dorenachtig, en een aantal zijn eigenlijke cactus-planten, die zich hier tot eene aanmerkelijke hoogte verheffen en wier bladen, vooral de onderste, geheel houtachtig zijn.

tigen, waarna de vrouwen zich binnen 's huis begaven, terwijl wij mannen (1) onze hangmatten in dezelfde galerij spanden. De muilezeldrijvers en knechts strekten zich, bij ons en onze koffers, als naar gewoonte, op den grond uit, terwijl het lieve maanlicht mij toeliet, om dit vreemde tooneel eenigen tijd te aanschouwen.

Des anderen daags, voor ons vertrek, hadden wij nog den tijd, om de kerk te bezigtigen. Schoon van buiten van gepleisterden steen, is dezelve, even als die te Gualan, van binnen geheel van hout en ten uiterste somber, en van alle fraaiheid verstoken. Het altaar scheen ons bijzonder zwart toe, en geen wonder, want naauwelijks waren wij hetzelve tot op de helft genaderd, of eenige duizende vledermuizen verhieven zich van hetzelve en klapperden door dit duistere verblijf. Derzelver gezelschap had zoo weinig bekoorlijks voor ons, dat wij onmiddellijk den aftogt bliezen.

Schoon nu en dan soortgelijke partijen opleverende, als tusschen Zacapa en Chimalapa, is de weg van deze laatste plaats naar Guastatoia echter veel ongemakkelijker. Men heeft op denzelven vele riviertjes door te trekken, doch geniet ook het gezigt en den geur van eene menigte bloemen van verschillende vormen en kleuren, die aan struiken en boomen,

(1) Ons gezelschap was nog met eenen spaanschen heer vermeerderd, dien wij hier aantroffen en reeds te Isabal en Gualan gekend hadden.

men, of ook wel aan zich door dezelve bevallig heen slingerende en naar beneden hangende lianen groeijen. Trouwens, dit is een genoegen, hetwelk men op de geheele reis, van Mico af, heeft, doch op de eene plaats natuurlijk in eenen hoogeren graad dan op de andere.

Te Guastatoia namen wij onzen intrek in eene hacienda (1), alwaar wij wederom in de galerij sliepen en den 13den October rustdag hielden. De plaats levert weinig bijzonders op. Zij ligt in eene fraaije vallei, waarvan een hoek redelijk bebouwd is. Er is eene ellendige kerk, met eene galg voor dezelve, waaraan drie klokken hangen. Sedert veertig jaren is men bezig met eenen nieuwen tempel te stichten, doch de buitenste muren van denzelven zijn nog niet voltooid! De pastoor woont vijf mijlen ver en bedient de mis eens in de veertien dagen.

In onze hacienda troffen wij sporen van eenen tak van nijverheid aan, dien wij nog nergens ontmoet hadden. Er was, namelijk, een weefgetouw, op hetwelk een man zich den geheelen dag met de vervaardiging van vrij goed, hoezeer grof, katoenen linnen bezig hield.

Den 14den October vervolgden wij onze reis tot Omogita. Op dezen weg heeft men een riviertje, hetwelk men, uit hoofde van deszelfs eindelooze kronkelingen, gewis niet minder dan vijf en twintig of dertig maal

(1) Boerderij, waar men zich echter hoofdzakelijk met de veeteelt bezig houdt.

maal moet doortrekken. Ten laatste wordt hetzelve een beekje, waar wij eenen geruimen tijd langs en door reden, tot dat het eindelijk verdween, terwijl de weg nog lang door het bed van een nu droog riviertje bleef loopen. Inderdaad, wij hadden het geluk, deze reis te doen, toen de regentijd reeds had opgehouden; maar in denzelven zijn deze drooge beddingen en beekjes snelle en soms diepe stroomen, terwijl het doortrekken derzelve, daar waar het riviertjes geworden zijn, zeer moeijelijk is.

Wanneer men, na lang in de laagte, waar de struiken en takken dikwijls zoo digt in elkander loopen, dat zij den doortogt belemmeren, te hebben voortgereden, weder op eenen heuveltop komt, geniet men dubbel het heerlijke gezigt rondom zich en op de tegenoverliggende bergen, tusschen welker geboomtè men niet zelden het runddier ziet weiden.

Te Omogita zijn onderscheidene haciendas. In eene derzelve namen wij onzen intrek. Zij was, omtrent vijftien jaren geleden, blijkbaar uit eene ruime beurs gebouwd, met pannen bedekt, en de galerij, voor een goed gedeelte, van wel gemaakt hekwerk omringd. Ook had zij veel bouwland, op hetwelk maïs, bananen en suikerriet geteeld werden. Voor het uitpersen en koken van het vocht van dit laatste waren er een molen, pannen en ovens, doch alles zeer ruw en onvolmaakt. Aan de onzindelijkheid en wanorde, welke er heerschten, was het ook zigtbaar, dat de tegenwoordige bewoner de stichter niet was. Inderdaad, deze laatste was overleden,

en deszelfs echtgenoote, eene eerwaardige matrone, liet het beheer der zaken over aan haren schoonzoon. Er liepen, een aantal kleine kinderen in het rond, die, zoo min als hunne hemden, immer met water schenen te zijn bekend geweest. Eene galerij aan den linkervleugel van het gebouw onderscheidde zich in zindelijkheid zeer gunstig van al het overige, waarom wij besloten, ons leger aldaar, liever dan in de zaal, op te slaan. Men stemde hierin ook gereedelijk toe, mits wij des anderen daags maar vroeg opstonden, want de deur aan het eind der galerij was de kerk, en te zeven uren werd er dienst gedaan, waartoe alles moest worden aangeveegd. Bij onze aankomst zagen wij, dat men bezig was, met eenen pas geslagten reebok af te hakken. Terstond bestelden wij er eene bout van, die ons eene uitmuntende soep verschafte.

Wij kwamen overeen, dat wij den 15den weder rustdag houden en de heeren REICHENBERG en VAN DRUNEN ons vooruit zouden gaan, ten einde onze komst voor te bereiden. Na hun vertrek, hetwelk te zeven uren plaats had, wandelde ik eenen geruimen tijd op het platte dak der galerijen, van waar ik een heerlijk uitzigt over het dorp en de omringende bergen en valleijen genoot, van welke laatste vele bebouwd zijn. Weder beneden gekomen, vond ik den pastoor in de kamer met de menschen pratende. Hij was een jong man en had een goed voorkomen. Zijn gewaad bestond in eenen nankingschen pantalon, wit vest en gebloemd buisje. Weldra

dra trok hij het laatste uit en eenen zwarten mantel aan, en zijn pantalon daarop hebbende opgestreken, was hij met zijne zwarte kousen (niet zonder gaten) *en costume*. Door een gangetje ging hij, binnen door, naar de kapel. Ik begaf mij naar de galerij, waar de voor een goed gedeelte op muilen aangekomen gemeente reeds vergaderd was. De helft der vrouwen was in de kapel 'zelve. Met eene zachte stem werd de mis gelezen. Na het afloopen derzelve, ontkleedde zich de priester weder, trok zijne sporen aan, ontbeet met de oude dame, en vertrok op zijn muiltje, in gezelschap van twee of drie andere menschen. Hij woonde ongeveer drie mijlen van hier.

Te zeven uren reden wij met ons drieën en den knecht van Omogita. De weg liep steeds op en neder en ook eenigen tijd door het bed van een droog riviertje. Eene menigte bloemen verspreidden op vele plaatsen eenen zeer aromatischen geur. Omstreeks halver weg, bij het gehucht Platanos, is eene fraaije, veelal bebouwde vallei, en op eenigen afstand van den weg ligt eene groote, nog nieuwe hacienda, welker stichter evenwel onlangs was overleden, om welke reden men vreesde, dat de inrigting wel spoedig in verval zou komen, want de geest, om het goede te onderhouden, is in deze streken weinig gemeen. Eene halve mijl verder is de insgelijks van den weg afgelegene hacienda del Planton. In een huisje, naar ik geloof, tot dezelve behoorende, namen wij ons middagmaal met hetgeen wij hadden en al-

aldaar vonden. Omstreeks één uur vertrokken wij weder en ontmoetten weldra de eerste sporen van zorg, door de regering aan de wegen besteed. De op den kant van eenen waren afgrond loopende weg was, op eene waarschijnlijk ingestorte plaats, effen gemaakt, en eenige lieden waren alsnog alhier aan het werk, terwijl wij verder andere bezig vonden met het weghakken van takken enz., zonder hetwelk ik inderdaad ook geloof, dat de weg aldaar ondoordringbaar zou zijn geweest. Wij kwamen aan de rio Caliente aan, kort bij welke wij het water uit den grond, kokend heet, zagen opborrelen. Te vijf uren kwamen wij te San José, een ellendig gehucht. De hacienda was ons verblijf, doch wij werden er door eene menigte vlooijen geplaagd, die waarschijnlijk de eerst gisteren van hier vertrokkene soldaten hadden achtergelaten. Bij deze hacienda ligt eene groote schoone weide. Geenerlei levensmiddelen konden wij alhier verkrijgen, en onze voorraad was uitgeput. In het dorp zelf echter vond ik ergens veertien eijeren, die ons tot avondeten en den volgenden morgen tot ontbijt moesten dienen.

Te acht uren vertrokken wij van San José, langs eenen zeer aangenamen steeds opgaanden weg. De gezigten waren hier van de schoonste, die wij nog ontmoet hadden. De betrokkenheid der lucht en de algemeene stilte in de natuur verspreidden over het geheele tooneel die behagelijke somberheid, welke onze ziel in die streelende zwaarmoedige stemming brengt, waarin zij zich bij uitnemendheid tot alles,

wat

wat groot en edel is, in staat gevoelt. De vele eikenboomen, welke wij voor het eerst hier aantroffen, strekten ons ten bewijze, dat wij ons reeds op eene aanmerkelijke hoogte boven de zee moesten bevinden. Dezelve zijn echter die majestueuze eiken niet, waarmede de vaderlandsche bosschen pronken. In stammen, die zelden meer dan een half of drie kwart voet in doorsnede hebben en naar evenredigheid hoog zijn, heeft men moeite, om den koning des wouds te herkennen. Het blad duidt ook eene andere soort aan, zijnde hetzelve regelmatiger van vorm en van eene meer donker groene kleur, dan in Europa, Omstreeks elf uren kwamen wij aan eene hacienda, waar wij een uurtje uitrustten, vooral omdat het een weinig regende, doch waar wij niets konden bekomen dan vijf eijeren. Over eene soort van llanos (1) komt men in het gehucht Fiscal, waar insgelijks niets te verkrijgen was, en nog wat verder in dat van Antiguo, waar wij ten minste brandewijn te koop vonden. Van dezen drank, die van suiker gedisteleerd wordt, niet onsmakelijk en zoo helder is als jenever, maakten wij met eenige limoentjes, die wij onder weg geplukt hadden, en suiker van de hacienda van Omogita, eene goede punch, met welke en met brood, onder weg van voorbijgaande Indianen gekocht, wij ons middagmaal deden. Te twee uren weder vertrokken zijnde, was de weg zeer slecht,

(1) Vlakke landen.

slecht, treffende men onderscheidene modderpoelen in de llanos aan. De grond aldaar schijnt echter bij uitstek tot bebouwing geschikt te zijn. Hoe meer men de hoofdstad nadert, hoe meer menschen men tegenkomt. De weg verbreedt ook. Ongeduldig geworden zijnde, reed ik vooruit, vermoedende, Guatemala weldra in het gezigt te moeten hebben. Inderdaad, van den weg naar beneden ziende, had ik eene groote vlakte voor mij, en weldra vertoonde zich de gelukkig gelegene stad met hare witte gebouwen aan mijn oog. Zonderlinge gewaarwording bij dit gezigt, na het doortrekken van zulke woestijnen! Mijne vrouw en dochter hebbende ingewacht, reden wij voort, en gingen vervolgens op een boerderijtje, om ons wat te verkleeden. Tegen vijf uren trokken wij langzaam naar de stad. De weg was breed, doch, uit hoofde van de kloven, door de regens veroorzaakt, voor geene rijtuigen geschikt. Weldra kwamen wij aan eene goede over een riviertje gebouwde brug, en vervolgens aan eene fraaije poort, waar een commies van de douane ons na kwam loopen, om wegens onze bagaadje onderzoek te doen. Toen ik hem zeide wie ik was, was hij te vreden en trok met eene diepe buiging terug. Van hier loopt de weg door velden en te midden van indiaansche hutten, van boomen omringd, en weinig duidt dezelve den toegang tot eene groote stad aan. Het duurt ook nog eenen geruimen tijd, eer men aan de eigenlijke stad komt, die door eene voorstad wordt voorafgegaan.

Zie

Zie daar ons alzoo behouden aangekomen in de stad, naar welke wij zoo lang gewenscht hadden, de stad, die het doel was van onze lange en moeijelijke reis. Thans zal ik er toe overgaan, om u eene korte beschrijving van dezelve en hare omstreken te geven.

Nieuw Guatemala, hetwelk, naar de beste opgave, tegenwoordig eene bevolking heeft van ongeveer vijf en dertig duizend zielen, ligt 26 mijlen (1) van de zuidzee, en is gebouwd op eene uitgestrekte bergvlakte. Dit woord vlakte beteekent intusschen niet altijd een effen veld, gelijk aan eene hollandsche weide. Die van Nieuw Guatemala, in tegendeel, is zeer ongelijk, als bevattende aanmerkelijke heuvels, en vooral bergholten van vele honderden voeten diep, welke men alhier *barrancas* noemt en die niet zelden den onderscheidenen grondeigendommen tot natuurlijke grenzen verstrekken. Deze barrancas, waarin het gewoonlijk zeer moeijelijk is af te dalen, zijn vol van geboomte, dat echter niet zoo digt is, of men kan zich eenen doortogt door hetzelve banen. De straten zijn lijnregt, loopende oost- en west-, noord- en zuidwaarts, en zijn allen ruim veertig voet breed. De meeste eindigen in een of ander behagelijk voorwerp, zoo als eene kapel, eene der fonteinen, waarvan ik nader zal spreken, of ander op-

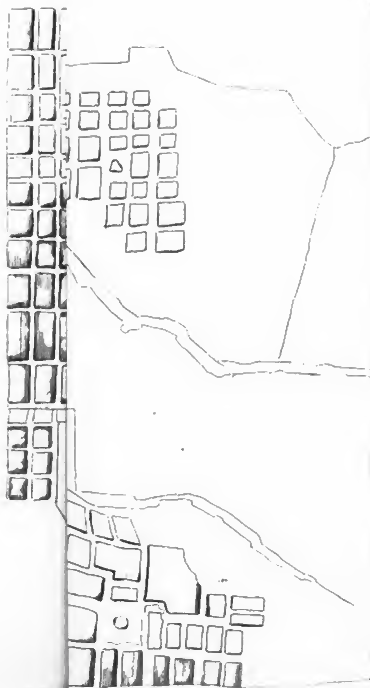
(1) Deze 26 mijlen echter zijn de lengte van de kronkelende wegen. In eene regte lijn zal de afstand wel niet meerder dan 16 mijlen zijn.

opmerkelijk gebouw. Ook ziet men in alle, aan de eene of andere zijde, en soms aan beide, de op eenigen afstand liggende bergen, boven alle welke de watervolkaan zijne trotsche kruin verheft. Dit gezigt is in sommige straten, vooral van het westen naar het oosten (1), inderdaad verrukkelijk, en wel bijzonder bij het ondergaan van de zon. De verschillende schaduwen en schakeringen van kleur hebben dan eene uitwerking, die alle beschrijving te boven gaat. De straten zijn geplaveid, doch slecht, liggende er eene rij groote keijen op elken afstand van drie voet, en tusschen deze reijen is de ruimte opgevuld met kleine keitjes, die veelal hoekig en scherp zijn, waardoor het gaan zeer ongemakkelijk is, te meer, daar men slechts op zeer weinige plaatsen een voetpad langs de huizen heeft (2). Overigens zijn de straten bij uitstek zindelijk, hetwelk hoofdzakelijk daardoor veroorzaakt wordt, dat zij van beide zijden, in eene zachte helling, naar het midden afloopen, alwaar eene goot is, door welke gestadig het water stroomt, dat uit de bakken komt, die schier alle huizen hebben, en waarvan ik nader gewagen zal. Dit onophoudelijk door de straten stroomende water maakt ook, dat zij alle in het midden eene strook gras hebben, welke breed is naar

(1) In die rigting daalt de grond, waarop de stad gebouwd is, zachtkens af.

(2) Dit evenwel gaat men zich binnen kort bezig houden met overal daar te stellen.

Grondteekening
der Stad
GUATEMALA.

naar evenredigheid van den doortogt, die in dezelve plaats heeft. Inderdaad, vele straten worden zoo weinig betreden, dat zij bijna geheel met gras begroeid zijn, en zelfs in de levendigste is het gewoel ver van hinderlijk te wezen. Het is overigens zoo zonderling als lastig, dat alle straten naamloos zijn, moetende men, om de woonplaatsen der menschen aan te duiden, den graad van nabijheid van eene of andere kerk of ander bekend gebouw tot grondslag nemen.

De huizen zijn allen van slechts ééne verdieping, hetwelk de schoonheid, welke de breedte en regtheid der straten anders der stad bijzet, veel vermindert. Zij zijn intusschen gemakkelijk ingerigt en hebben, tot zelfs de kleinste, ten minste ééne ruime plaats. De bouworde der groote en middelsoortige huizen heeft van allen vele onderlinge gelijkvormigheid. Door eene groote dubbele deur (*porte cochère*) komt men op eene vierkante plaats, van breede galerijen omringd, welke een voet of meer boven den grond verheven zijn, en waarvan de zoldering op houten pilaren rust. Achter deze galerijen heeft men de woonvertrekken, onder welke altijd ten minste een is, grooter en fraaijer dan de andere, hetwelk men de *sala* noemt. In eenen hoek van de plaats is eene deur, door welke men op eene andere komt, waar de keuken en kamers der dienstboden zijn. Aldaar staat ook de *pila*, een voorwerp, welks nuttigheid ik nimmer in eenige andere stad heb aangetroffen. Deze pila is een gemetselde bak, van on-

geveer drie voet hoog en tien tot twintig voet in het vierkant. In denzelven valt onophoudelijk het water uit eene fontein, die door eene waterleiding, welke op meer dan eene mijl afstands van de stad haren oorsprong heeft, wordt gevoed. Aan den rand van den bak is een gat, waardoor het water in een riool loopt en zich, onder den grond door, in de straatgoot, waarvan ik hier boven gesproken heb, ontlast. Overigens is er onder in den bak nog een gat met eene stop. Wanneer men deze laatste wegneemt, loopt de bak ledig, hetgeen men nu en dan laat doen, om denzelven schoon te maken. Aan dezen bak zijn nog andere kleine gemetseld, waarin het linnengoed gewasschen wordt. Men gevoelt van hoe veel nut deze pila en fontein, zoo tot het waschwerk, als tot het bekomen van altijd zuiver water, wezen moet. Alvorens dit laatste te drinken, laat men hetzelve echter gewoonlijk door eenen leksteen druipen. Op deze tweede plaats, en somtijds ook op eene derde, is de stal (1) met deszelfs toebehooren, en groote huizen hebben dan bovendien nog een of twee tuinen. Wanneer er twee zijn, is de eene voor vruchtboomen, hoofdzakelijk oranjeboomen, en de andere voor bloemen. Elke plaats heeft altijd zijne afzonderlijke pila, en in den tuin is deze gewoonlijk eene ronde kom, in welke het water door eene regt opstaande pijp of pijpjes boogsgewijze nedervalt. Gij ziet dus, mijn vriend, dat, of-

(1) Een blind afdak met eene steenen krib.

ofschoon deze huizen de uitwendige schoonheid niet hebben van die op de Heerengracht te Amsterdam, of op de Boulevards, rondom het park te Brussel, zij niet van gemakkelijkheid zijn ontbloot. De kamers zijn hoog en ruim, in groote huizen veelal geplafonneerd; de vloeren zijn van grijze vierkante baksteenen, en de muren, die ongeveer drie voet dik zijn, wit gekalkt en hebben dus, schoon eenvoudig, een rein voorkomen. In eenige weinige huizen treft men eene behangene zaal aan.

Guatemala schittert door deszelfs waterwerken. Behalve de hierboven omschrevene pilas in bijzondere huizen, heeft men aan alle einden der stad groote openbare inrigtingen van dien aard. Deze bestaan uit rijen of cirkels van bogen (arcades), met eene groote pila in het midden, en zijn waarlijk fraaije bouwkunstige gewrochten. Een aantal vrouwen van de mindere klassen vindt men daar altijd met wasschen bezig.

Het groote plein, niet juistelijk in het midden der stad gelegen, is fraai. Aan drie zijden heeft hetzelve eene rij van bogen, achter welke zich in het westen de vertrekken der hooge regering en geregtshoven, in het noorden die van het stedelijk bestuur en de gevangenissen, en in het zuiden winkels bevinden. In het oosten staat de hoofdkerk, een waarlijk edel gebouw, van alle valschen smaak ademende sieraden bevrijd. Ter regterzijde van hetzelve is het paleis van den aartsbisschop, en ter linkerzijde de universiteit. In het midden van het plein staat eene

groote fontein, met een tempeltje boven dezelve, dat op paarden rust. De uitvoering van dit gewrocht is echter zoodanig, dat men verwonderd is, hetzelve zoo nabij de hoofdkerk aan te treffen, vooral wanneer men in aanmerking neemt, dat al de gebouwen dezer stad in hetzelfde korte tijdvak van minder dan veertig jaren, en vele noodzakelijk schier gelijktijdig zijn vervaardigd. Het is te betreuren, dat, dit plein tevens de marktplaats zijnde, deszelfs schoonheid bijna gansehelijk verliest door de menigte van kraampjes, die op hetzelve staan en den aanschouwer beletten, het geheel te overzien.

Behalve met de hoofdkerk, prijkt Guatemala nog met een aantal fraaije tempels, waarvan la Merced, San Domingo en San Francesco (1) de voornaamste zijn. Alle zijn, vooral van binnen, prachtiger dan de hoofdkerk, maar juist daardoor minder schoon. De edele eenvoudigheid dezer laatste doet haar met regt den voorrang boven al hare zusters verdienen.

In de guatemaalsche kerken is de gemeente van het gemak van stoelen verstoken. Mannen en vrouwen liggen, gedurende den dienst, op den steenen grond geknield.

De luchtstreek van Guatemala is de schoonste, die men wenschen kan. Ofschoon op veertien graden noorderbreedte gelegen, wordt de warmte er, door deszelfs hoogte van ongeveer vijf duizend voet boven de zee, zoodanig gematigd, dat de thermo-

me-

(1) Deze is nog niet voltooid.

meter zelden, binnen de huizen, boven de zeventig graden van Fahrenheit rijst, terwijl dezelve, van den anderen kant, nog zeldzamer beneden de vier en zestig graden daalt. Met regt kan men derhalve zeggen, dat alhier eene eeuwigdurende lente heerscht, zijnde de meeste dagen gelijk aan de schoonste in Holland, gedurende de maanden Mei en Junij. Van Mei af tot October heeft men regen, en veelal zeer zwaren, in den namiddag en den nacht; doch gedurende onze wintermaanden, die men hier, uit hoofde van de droogte, zomer noemt, valt er zeer zelden een drop water, en heeft men dus alle dagen, van den morgen tot den avond, zonneschijn. Gedurende dit laatste saizoen verdorren de velden dan ook van lieverlede, doch, met uitzondering van eenige weinige soorten, zijn alle boomen groen en het gansche jaar door ziet men de meeste oranjeboomen te gelijker tijd met bloesem, zoo wel als met groene en rijpe vruchten, prijken.

Een groot genoegen, hetwelk de Europeaan hier geniet, bestaat, onder anderen, daarin, dat hij, behalve de voortbrengsels der warme landen, ook de meeste vruchten en groenten van zijn vaderland aantreft. Appelen en perziken zijn vrij algemeen, doch, vermits de entkunst niet bekend is, ten minste tot nog toe niet wordt uitgeoefend, zijn zij noch zoo saprijk, noch zoo smakelijk, als bij ons. Met de groenten is het beter gelegen. Kropsalade, doperwtjes, kool, bloemkool en aardappelen hebben wij dagelijks (in December en Januarij) op tafel.

De drie eerstgemelde zijn zoo goed, als men ze verlangen kan, doch ook de twee laatste behoeven nog de hand des Europeaans tot hunne veredeling. Bloemen heeft men insgelijks het geheele jaar, en onder dezelve de soorten, welke in de oude wereld het meest algemeen zijn, zoo als rozen, anjelieren, balseminen, riddersporen, geraniums enz. enz. De voortteling van het gevogelte, eindelijk, is tot geenerlei maanden van het jaar bepaald; in elke ziet men klokhennen met pas uitgebroeide kuikentjes.

De levensmiddelen zijn op zich zelven niet duur, kostende het ossenvleesch slechts van twee en een half tot drie stuivers het pond, en meest alle andere voorwerpen naar evenredigheid. Veel echter verliest men van dit voordeel door de oneerlijkheid der keukenmeiden, die altijd naar de markt gaan en meest allen er steeds op uit zijn, om van elken aankoop hare provisie te trekken.

Wanneer men aardrijkskundige werken over dit land raadpleegt, moet men besluiten, dat hetzelve bijna gestadig het tooneel van de verwoestendste aardbevingen is, en inderdaad, de geschiedenis van het oude Guatemala schijnt dit gevoelen eenigermate te regtvaardigen. Ook is het waar, dat men dikwijls, bij het begin en het einde van den zomer, ligte schokken gevoelt. Ik zelf heb er in November eenen ontwaard, doch dezelve was zoo weinig belangrijk, dat ik op het oogenblik niet wist, dat het eene aardbeving was. Ik bevond mij in mijnen tuin, en een gerammel aan de glazen hoorende, meende

ik

ik, dat mijne vrouw mij riep. Binnen gekomen zijnde, verstond ik echter, dat zulks het geval niet was geweest, en eenigen tijd daarna bezoek ontvangende, vernam ik, dat er eene aardbeving had plaats gehad.

Zoo ergens, is het hier vooral in de beschrijving van het karakter des volks noodzakelijk, tusschen de hooge en lagere standen eene breede lijn te trekken. De laatstgemelde zijn grootendeels zamengesteld uit Ladinos, dat is het kroost van Spanjaarden en Indianen. Zij zijn het hoofdzakelijk, welke de onderscheidene ambachten uitoefenen, waarin zij geenszins op eenen zoo lagen trap staan, als men zich zou kunnen verbeelden. In het algemeen hebben zij eenen geest van nabootsing, die hen zelden ver beneden het nagebootste voorwerp doet blijven. Hunne eenvoudige levenswijze en gebrek aan zucht, om hunnen toestand te verbeteren, berooven hen intusschen van die werkzaamheid, welke den europeaanschen ambachtsman onderscheidt, en gewoonlijk wordt er veel tijd toe vereischt, om eenigen arbeid van belang door hen verrigt te krijgen. Ofschoon in den grond zacht van aard, leidt hunne neiging tot sterken drank hen al te dikwijls tot gruweldaden, en zijn moorden alhier zeer algemeen; en niettegenstaande dezelve schier bij uitsluiting tot lieden van hunnen eigenen stand zijn bepaald, zoo hebben zij toch de zeer stuitende uitwerking, van niemand des avonds anders, dan met eenen sabel (sommigen met een pistool) gewapend, te doen langs

de straat gaan. Tot zelfs de schouwburg is niet van dit onaangename gebruik verschoond. Zucht tot kleine dieverij ontsiert verder het karakter dezes volks, en dat hetzelve onwetend en gevolgelijk bijgeloovig is, zal wel geene vermelding behoeven.

De Ladinos zijn gekleed in katoenen en linnen stoffen, namelijk witte pantalon en vest en gebloemd rond buisje, alles meestentijds zeer rein en helder. Een strooijen hoed, of wel een omgeknoopte doek, bedekt gewoonlijk hun hoofd. De voornaamste onder hen dragen schoenen en kousen; de mindere gaan barrevoets, en de vrouwen zijn gekleed in den smaak, als op bladz. 64 beschreven.

De kleeding der hoogere standen, die van zuiver spaansch bloed zijn, is, in hun négligé, gelijk dat der Ladinos, en uitgaande, met eenen lakenschen mantel (eene soort van almaviva) overdekt. Ver de meeste intusschen komen in dit gewaad niet meer op straat en zijn in tegendeel geheel op de europeaansche wijze gekleed. De dames, naar de kerk gaande of plegtige bezoeken afleggende, zijn in het zwart, doch overigens in gekleurde zijden of katoenen stoffen gedoscht, met eenen omslagdoek, dien zij gewoonlijk over het hoofd trekken, want van hoeden bedienen zij zich alleen op reis. In den schouwburg echter beginnen deze, zoo wel als de korsetten, in gebruik te komen. Van dames hoeden sprekende, herinner ik mij, dat mijne vrouw en dochter, te Gualan eens in de kerk gegaan zijnde, terwijl er zich zeer weinige menschen in dezelve be-

von-

vonden, de priester van den predikstoel afkwam, om haar te zeggen, dat zij hare hoeden moesten afnemen. Zoo onbetamelijk wordt het in deze landen, zelfs voor vrouwen, beschouwd, om met gedekten hoofde de kerk te betreden.

De hoofdtrek in het karakter der Kreolen is insgelijks zachtaardigheid, die zelfs in lafheid ontaardt. Zij zijn beleefd en gedienstig, en de meesten hunner erkennen de meerderheid des noordelijken Europeaans. Algemeen is daarom ook het verlangen naar vreemde kunstenaars en vooral landbouwers. Door velen wordt hun valschheid te laste gelegd, doch ik geloof, dat tot deze beschuldiging eene misvatting van de beteekenis der woorden meer aanleiding heeft gegeven, dan de daad zelve. Wanneer een vreemdeling bij hen komt, zullen zij, bij voorbeeld, zeggen, dat hun huis, met al hetgeen hetzelve bevat, het zijne is, en wanneer zij hem een briefje schrijven, dagteekenen zij hetzelve uit zijn huis, zonder dat men intusschen aan deze betuigingen eenige waarde hebbe te hechten. Maar heeft niet bij ons hetzelfde plaats? Zijn de bij ons in aller mond en pen zijnde woorden: « ik heb de eer te zijn Uwed. gehoorzame dienaar, » gewoonlijk niet even zeer van beteekenis ontbloot? Overigens is de Kreool onwerkzaam en koud. Zijne levenswijze is sober, gebruikende hij zelden wijn of geestrijke dranken. De sigaar of sigarita is zijn grootste genot; ook de meeste dames hebben bijna altijd de laatste in den mond.

Elkander onderling bezoeken af te leggen is; vooral des morgens op zon- en feestdagen, algemeen in gebruik. Men praat dan eenige minuten met de leden des huisgezins van beide seksen, over koetje en kalfje, en neemt afscheid, om hetzelfde belangrijke gesprek elders te gaan herhalen. Maaltijden zijn daarentegen hoogst zeldzaam. Algemeen heeft men voor het overige vele neiging voor de muzijk, en vele heeren, zoo wel als dames, spreiden op de piano eenen niet geringen graad van bekwaamheid ten toon. Gevoel, echter, weten zij zelden uit te drukken. Er worden hier ook piano's vervaardigd, doch dezelve zijn zeer slecht. In onderscheidene huizen treft men fraaije engelsche stukken aan, die niet dan met groote kosten naar herwaarts kunnen vervoerd worden.

Reizen, ja zelfs wandelen, doet men hier altijd te paard of op een muildier. Inderdaad, op eenen geringen afstand van de stad zijn de wegen zoo slecht, dat zij voor rijtuigen onbruikbaar zijn. Eenige weinige personen slechts hebben koetsen, vreesselijk lange en logge ligchamen, die in Europa voorzeker twee eeuwen geleden reeds ouderwetsch waren. Dezelve dienen hoofdzakelijk voor dames, om statige bezoeken af te leggen en nu en dan naar eenigen tuin of eene boerderij buiten de stad te rijden.

Openbare vermaken zijn alhier zeer weinige. Dezelve bepalen zich tot het stierengevecht en den schouwburg. Koffijhuizen of societeiten zijn er niet, en in dezen smaak heeft men niets anders, dan

twee

twee of drie biljarthuizen, die echter weinig door fatsoenlijke lieden worden bezocht, alsmede een paar ijshuizen, maar, die, daar men geen eeuwig sneeuwgebergte in de nabijheid heeft, en men de kunst, van ijs te bewaren, niet verstaat, alleen in de maanden December, Januarij en Februarij, dat is in den koudsten tijd van het jaar, open zijn.

De stierengevechten beginnen eerst met kerstijd en hebben dan, gedurende het drooge saizoen, gewoonlijk om de acht of veertien dagen plaats. Het steenen cirkelvormige amphitheater, voor dezelve opgerigt, is zeer groot, kunnende, op een tien- of twaalftal achter en boven elkander staande banken; van welke de helft overdekt is, ongeveer vijf duizend menschen bevatten. De ruimte in het midden is het tooneel van den strijd. Deze is evenwel ver van die kenmerken van wreedheid te dragen, welke in Spanje en ook, naar ik hoor, in Mexico ten toon gespreid worden. Vier mannen te paard, met stompe pieken gewapend, wachten het beest op, dat, bij het openen van eene deur, uit den stal stuift. Somtijds valt hetzelve op de paarden aan, of wordt anders, door het vervolgen en steken met de pieken, daartoe getergd. Zijne horens gestompt zijnde, heeft zijn aanval echter zelden eenige andere uitwerking, dan nu en dan de overigens wel afgeregte paarden een weinig te verschrikken. Na dat de stier dit spel moede geworden is en van alle kanten wegloopt, wordt hij getergd door eenige mannen te voet (welke, even als die te paard, sommige in

roo-

roode zijden buisjes en gele zijden pantalons, andere met de kleuren omgekeerd, zijn gekleed), en dat wel met roodachtige kleederen, die zij hem voor het gezigt bewegen. Gestadig wil hij zijne woede aan die kleederen koelen, maar kan natuurlijk op dezelve geen vat krijgen. Terwijl het kleed hem, die hetzelve draagt, voor het dier verbergt, prikt deze hem eene sierlijk opgetooide bos met groote patronen in den hals, en somtijds krijgt het beest twee of drie van die bossen. Dezelve, van een aangestoken lont voorzien zijnde, branden, de een na den ander, los en maken een geweldig misbaar om de ooren van het arme beest. Loopt hetzelve regt uit op eenen van zijne bestrijders aan, dan redt deze zich met snel het hek te beklimmen, hetwelk de ruimte omgeeft en dezelve van het publiek scheidt. Wanneer de stier eindelijk van vermoeidheid is uitgeput, wordt hij weder naar den stal gejaagd en door eenen anderen vervangen. Op deze wijze komen er gewoonlijk vijf of zes te voorschijn, en het gansche spel duurt ongeveer twee uren. Afgrijsselijk ziet gij dus, dat het niet is, maar dat het, voor mij ten minste, vervelend was, dit wil ik u gaarne bekennen.

Intusschen begint dit vermaak ook uit de mode te raken, komende er ten minste zeer weinige fatsoenlijke dames meer. Ver de groote menigte der aanschouwers behoort tot de lagere standen.

De tooneelvertooningen zijn zeer onvolmaakt en hebben plaats in eene houten loods, die op bouw-

kun-

kunstige schoonheden voorzeker weinig aanspraak kan maken. De zaal is lang en smal en heeft, behalve eenige loges gelijk gronds met den bak, eene rij daarboven. De wanden en ruw gewerkte pilaren zijn allen wit gekalkt en de zolder is geplafoneerd. Hoe weinig deze zaal, die overigens wel verlicht is, nu ook van de pracht onzer europeaansche tooneelen moge hebben, zoo moet dezelve nog fraai zijn, vergeleken bij hetgeen zij verleden jaar nog was. Naar aller beschrijving moet het toen een ellendig hol zijn geweest, dat sedert, door den nieuwen ondernemer, met aanmerkelijke kosten, is opgeknapt. Men spreekt intusschen sterk, van spoedig eenen nieuwen schouwburg te gaan bouwen. Ook de vertooningen, hoeveel nog te wenschen overlatende, moeten veel beter zijn dan te voren. Er zijn twee acteurs en eene actrice uit Havanna gekomen, die ten minste dragelijk zijn, vooral een der eerste, die een vrij goed komiek is.

Overigens levert het rooken, dat, vooral in den bak, vrij algemeen is, voor den Europeaan een zoo vreemd als onaangenaam gezigt op. Ook dit overblijfsel van onbeschaafdheid echter begint allengskens te verdwijnen.

De omstreken der stad zijn heuvelachtige, voor ver het grootste gedeelte onbebouwde velden. In de laatste drie jaren zijn er wel allerwege een aantal cochenille-tuinen aangelegd, doch deze strekken weinig tot verfraaijing van het land. Eenige duizende cactusplanten, in geregelde rijen, kunt gij u

ligt

ligt verbeelden, dat een weinig behagelijk gezigt opleveren. Deze alhier nieuwe tak van nijverheid, waarmede velen zich afgeven, in de hoop van er eene snelle fortuin mede te maken, gelijk sommigen er werkelijk ook aanzienlijke voordeelen van getrokken hebben, is in deszelfs uitslag zeer onzeker. Een regenbuitje of eene windvlaag kan de hoop des eigenaars te leur stellen, die daarenboven nog aan de roofzucht van het gemeen is blootgesteld, dat niet zelden de pas aangehechte zakjes met zaad komt stelen. Deze omstandigheden, zoo wel als het gebrek aan geld, tot aankoop van zaad vereischt, is dan ook oorzaak, dat vele tuinen te koop worden geboden, Onderscheidene Franschen houden zich met dezen bouw bezig.

In de zes drooge maanden, welke alleen tot deze bouwerij geschikt zijn, kan men twee maal oogsten. De meeste eigenaars echter bepalen zich tot het bezaaijen in November van genoegzame planten, om in Februarij met derzelver opbrengst den geheelen tuin, die gewoonlijk uit tien tot twintig duizend planten bestaat, te kunnen bezaaijen. Bezaaijen heet, de insekten, ten getale van twaalf à zestien, in zakjes, gewoonlijk van maïsblad, met eenen doren aan de planten te steken. Uit deze zakjes kruipen de beestjes uit en baren hunne jongen op de vleezige bladeren. Deze zijn in het eerst onzigtbaar. Spoedig echter bespeurt men kleine witte vlekjes, die men, wanneer men ze met aandacht beschouwt, zich dikwijls ziet bewegen, dat

is

is over het blad kruipen. Naar gelang deze groeijen, komen er groote witte vlakken op het blad, en hoe witter hetzelve wordt, hoe schooner het geacht wordt te zijn, want zulks is een bewijs van de menigte en grootte der insekten. Na verloop van veertig of vijftig dagen komen zij tot wasdom, wanneer de meeste in de zon en de ovens worden gedroogd, om naar Europa te worden gezonden, terwijl andere gezaaid worden op onder afdakken hangende bladeren, waar zij gedurende den regentijd droog blijven, doch natuurlijk niet zoo sterk voorttelen, als op de plant zelve. Van de verbazende groeikracht, welke deze op de droogste gronden het best tierende plant bezit, heeft men dikwijls ook een bewijs daarin, dat op deze hangende, van alle aarde verstokene bladeren nieuwe bladeren voortkomen. Overigens liggen er binnen een of twee uren van de stad onderscheidene haciendas, waarvan suiker- of veeteelt het hoofddoel is. Door het geheele land zijn de runderen schoone en zware beesten. Ik geloof echter niet, dat dezelve, in eenig gedeelte der republiek, meer in het wild loopen, zonder iemand toe te behooren, en om het vel alleen worden gedood; doch op de kusten der zuidzee zijn vele haciendas, die onderscheidene duizenden stuks vee bezitten.

De dorpen in de onmiddellijke omstreken der stad dragen weinig tot het voorzien derzelve van levensmiddelen bij. Het voornaamste, dat zij leveren, zijn, varkens en gevogelte. De groenten komen

hoofd-

hoofdzakelijk van Antigua en Amatitan, en zijn, uit hoofde van dezen afstand, niet zoo goedkoop, als zij anders zouden kunnen wezen.

U alzoo met deze stad en omstreken eenigermate bekend hebbende gemaakt, zal ik er toe overgaan, om u verslag te geven van een paar uitstapjes, die ik naar zoo even genoemde plaatsen heb gedaan.

Antigua, of Oud Guatemala, is negen mijlen van de tegenwoordige hoofdstad gelegen. De weg daarheen is, gelijk alle wegen hier te lande, slecht en schoon; slecht als weg beschouwd, doch schoon door de verrukkelijke berggezigten, welke men op denzelven heeft. Men komt door twee dorpen. Het eerste en ver het grootste en belangrijkste heet Misco, het tweede San Lucas.

Met regt kan men Antigua het Palmyra van Amerika heten. Deszelfs bouwvallen evenwel worden voor een goed gedeelte door blinde muren verborgen, welke men in de straten heeft opgetrokken, ten einde dezelve een niet al te afzigtig tooneel van puinhoopen zouden zijn. Wanneer men zich in steden als deze bevindt, gevoelt men vooral, hoe de heerlijkheid der wereld voorbijgaat. Paleizen liggen in het stof geveld, en de prachtige hoofdkerk is eene wildernis, ziende men er boomen en struiken tusschen hare dakelooze zuilen groeijen, terwijl de ligtvaardige mensch dit tooneel zijner voormalige aanbidding, daar waar deszelfs gewelven den geduchten schok wederstaan hebben, tot eene kweekerij van cochenille vernedert! Door de grafkelders, en

en te midden van hoopen doodsbeenderen en houten kruisjes, komt men thans binnen den tempel.

Niet alle kerken intusschen zijn vernield. De schade aan sommige was betrekkelijk gering en is gemakkelijk hersteld. Inderdaad, de dwingelandij heeft misschien meer verwoesting veroorzaakt, dan de aardbeving zelve. Eenmaal, namelijk, besloten zijnde, eene nieuwe hoofdstad te stichten, werd elk een, en vooral de aanzienlijksten, genoodzaakt, het verblijf zijner voorvaderen te verlaten, en de gebouwen, geheel of gedeeltelijk door de losbarsting der elementen gespaard, werden door het despotismus gesloopt. Eene algeheele ontvolking heeft men evenwel niet tot stand gebragt, en tegenwoordig worden de bewoners van Antigua op vijftien duizend zielen geschat. Achter de muren, welke men voor de puinhoopen der groote huizen heeft opgerigt, heeft men, zonder deze laatste weg te nemen, weder woningen gesticht, die wel met de bouwvallen der voormalige paleizen een treurig kontrast opleveren, doch ten minste, zoo wel als eenige nieuwe en nog gebouwd wordende huizen, van weder toenemende bevolking getuigen.

Gij ziet dus hieruit, dat de beschrijving van de ramp van Oud Guatemala, door MALTEBRUN, meer dichterlijk is dan waar. De stad is altijd nog aanwezig en heeft nimmer opgehouden te bestaan. Deze intusschen is niet de eenige onnaauwkeurigheid, waaraan die schrijver, zoo ten aanzien van dit land in het algemeen, als van de beruchte aardbeving

in het bijzonder, zich schuldig maakt. Het is waar, deze gewesten zijn in Europa schier onbekend; maar wat is beter, ronduit zijne onwetendheid te erkennen, of zijnen lezer eenen roman op de mouw te spelden?

De vallei van Oud Guatemala is kleiner, maar veel schooner dan die van de nieuwe hoofdstad. De voeten der hooge bergen, die haar omringen, zijn van alle punten zigtbaar, waardoor zij eene ware kom gelijkt. De grond is bij uitstek vruchtbaar. Er zijn onderscheidene haciendas en groente-, maar vooral ook cochenille-tuinen, die hier meestal zeer groot zijn.

Noch de lagchende beschrijving van den water-volkaan, noch het verschrikkelijke tafereel van den vuur-volkaan, ons door den ouden GAGE achtergelaten, vindt de reiziger bevestigd. Het is intusschen mogelijk, dat, gedurende de twee eeuwen, sedert welke die onderhoudende monnik zich alhier bevond, beide merkelijke veranderingen hebben ondergaan. Waar is het ook, dat de vuur-volkaan een minder behagelijk voorwerp is dan de andere berg. Van den voet af minder met geboomte begroeid, wordt hij, op ongeveer de helft van den top, bijna, en een weinig verder geheel naakt. De water-volkaan daarentegen is, ofschoon nog iets hooger dan de andere, tot op deszelfs kruin met boomen en planten versierd, hoewel geheel in de hoogte minder digt, dan om deszelfs lendenen, doch de fonteinen en stroomen bestaan er zoo weinig, dat, toen wij den-

denzelven beklommen, wij gevaar liepen, om van dorst om te komen. Men heeft mij intusschen gezegd, dat dezelve werkelijk aan de andere zijde des bergs aanwezig zijn, en inderdaad alleen deze omstandigheid, of een voormalige, nu geheel veranderde toestand des bergs, kan tot de oneigenlijke benaming van water-volkaan hebben aanleiding gegeven, ten zij men de oorzaak derzelve te zoeken hebbe in de vernieling der allereerste stad, in 1541, door eene geweldige losbarsting van water uit dezen berg.

Toen ik, in gezelschap der heeren VAN DRUNEN en REICHENBERG, dezen volkaan zou beklimmen, reden wij des daags te voren naar het indiaansche dorp Santa Maria, hetwelk, een paar mijlen van de stad, aan den voet van denzelven gelegen is. Hier overnachtten wij weder in de onbewoonde pastorij. De eentoonige muzijk in eene nabijgelegene hut deed ons vermoeden, dat er eenig feest werd gevierd. Wij begaven ons derhalve naar dezelve, doch bevonden, dat het slechts twee Indianen waren, waarvan de eene op eene fluit blies, en de ander op eene groote trom de maat sloeg, terwijl twee andere bij dit geluid dansten. Hun gedans stond echter in geenerlei onderling verband, als makende elk slechts eenige geheel willekeurige, langzame en op zich zelve staande passen en wendingen. Dit alles had plaats zonder dat er een woord gewisseld of een lachje voortgebragt werd.

In onze groote, doch schier ledige zaal terug gekomen, hoorden wij nog lang de muzijk, die ons

zelfs den volgenden dag op den volkaan niet verliet.

Onze harde legerstede veroorloofde ons zoo weinig rust, dat wij omstreeks twee uren opstonden en in den heerlijken maneschijn gingen wandelen. De scherpe koude belette ons echter spoedig, dit vermaak langer te genieten, en ons op nieuw hebbende uitgestrekt, sliepen wij in. Te half zeven uren stegen wij te paard. In den beginne is de weg zeer aangenaam, doch weldra wordt hij zoo steil, dat men te voet moet gaan, gelijk wij dan ook onze paarden, in bewaring van eenen Indiaan, achterlieten. Na eenigen tijd tusschen digt geboomte te zijn voortgeklommen, werd ik zoo vermoeid, dat ik niet dan met groote inspanning en gestadig rustende voortging. Dit werd op het laatst zoo erg, dat mijne togtgenooten mij aanraadden, niet verder te gaan, te meer, daar wij nog op eenen aanmerkelijken afstand van de kruin waren. Het denkbeeld echter, van veelligt nimmer weder zoo ver te zullen komen, en het brandende verlangen, om de zuidzee te zien, gaf mij nieuwe krachten, en, na eene goede poos te hebben uitgerust, gedurende welke een aantal Indianen met vrachten ijs van zestig à zeventig pond ons voorbij trokken (1), vaardde ik op nieuw de moei-

(1) Des morgens te vier uren beklimmen deze menschen reeds den berg, op welks top zij alleen zeer vroeg eenig ijs vinden, smeltende hetzelve tegen den middag weg, en komen tegen den avond met hunne vrachten in de stad aan.

moeijelijke wandeling aan. Het geboomte was nu veel meer verspreid, en bloemen waren menigvuldig. In weerwil van de hulp des heeren REICHENBERG, viel ik omstreeks twaalf uren, afgemat, neder, en het onmogelijk vindende verder te gaan, verzocht ik den heeren, den togt naar de kruin, die zeker geen duizend voet meer boven ons was, te vervolgen, terwijl ik hen zoude inwachten.

Niettegenstaande mijne teleurstelling, genoot ik het verrukkelijke gezigt, dat zich hier voor mijn oog ontwikkelde. Bergen van alle mogelijke vormen en kleuren, Oud Guatemala aan mijne voeten, het Nieuwe ter linker-, en Amatitan, met deszelfs schoon meer, ter regterzijde, en onderscheidene dorpen in verschillende rigtingen, dit alles deed mij mijne vermoeidheid schier vergeten. De plaats, waar ik zat, was bijna geheel van geboomte ontbloot, staande er slechts eenige dennen hier en daar om mij heen. Terwijl ik mij met de beschouwing van dit uitgestrekte tooneel verlustigde, zag ik uit het westen eene wolk opdagen, die hetzelve weldra zoo geheel voor mijn oog verborg, als of er een gordijn voorgeschoven was. Het duurde echter niet lang, of de wolk dreef geheel voorbij en liet het landschap in onverminderde schoonheid achter. Reeds vroeger hadden wij op deze hoogte sporen van de koude des nachts ontmoet in den rijp, die hier en daar op het gras lag en waaraan wij te vergeefs beproefden, onzen dorst te lesschen. Thans echter was het vermogen der zon zoo weldadig, dat ik on-

onder deszelfs invloed in eene zachte sluimering viel, uit welke ik alleen, door de terugkomst mijner vrienden, gewekt werd. Behalve den grooten oceaan, hadden zij weinig meer voorwerpen van belang gezien dan ik. De sneeuw, die eigenlijk uit gedurende den nacht bevrozene dampen schijnt te bestaan, was reeds geheel weggesmolten; en hoe bedriegelijk het gezigt van bergen uit de verte, ten aanzien van derzelver vorm, is, hadden wij, en vooral zij, op eene overtuigende wijze ondervonden. Deze zoogenaamde volkaan, van de hoofdstad, en zelfs van Oud Guatemala gezien, heeft eenen piramidalen vorm, gelijk die van den Vesuvius. Zijne kruin schijnt bijna spits toe te loopen. Op denzelven gekomen, bevindt men echter, dat hij uit onderscheidene aanmerkelijke heuvels bestaat, en in het midden vooral eene geweldig diepe holte heeft.

De hoogte des water-volkaans is nog nimmer juistelijk opgenomen, doch dezelve wordt door deskundigen op ongeveer veertien duizend voet boven de oppervlakte der zee berekend. Met zijnen broeder, den vuur-volkaan, strekt hij tot eene baak ver in den stillen oceaan. Behalve deze twee volkanen, is er nog een in de nabijheid, welke veel lager is en Pacaija heet. Deze is oorzaak van de ramp van 1775.

Tegen twee uren namen wij den terugtogt aan. Niettegenstaande het afdalen gemakkelijker schijnt dan het opklimmen, zoo is dit evenwel, wanneer men reeds vermoeid is, zeer lastig, en, gedurende het-

hetzelve, werd ik ernstig ongesteld. Het gevoel echter van de onmogelijkheid, om in deze onherbergzame streken den nacht door te brengen, spoorde mij tot de uiterste inspanning van krachten aan, met dat gevolg, dat ik tegen zes uren aan den voet des bergs aankwam, tot waar onze paarden ons waren vooruitgegaan, alzoo van de plaats, alwaar wij dezelve gelaten hadden, het pad eenen geruimen tijd te steil loopt, om te paard af te dalen. Te zeven uren bereikten wij de pastorij, doch weinig lust hebbende, op nieuw den nacht aldaar door te brengen, en mij een uur later vrij wel gevoelende, begaven wij ons, door den maneschijn begunstigd, naar Antigua op weg, en kwamen aldaar omstreeks half tien behouden aan.

Dat mijne teleurstelling groot was, zult gij ligt gevoelen, doch ik geef het voornemen niet op, om de zaak op nieuw te beproeven, en ofschoon het niet bereiken van mijn doel ongetwijfeld aan de gevolgen eener ongesteldheid was toe te schrijven, welke ik kort te voren ondervonden had, zoo zal ik mij evenwel, bij eene volgende gelegenheid, tegen eene dergelijke mislukking wapenen, door het voorbeeld diergenen te volgen, die den noodigen voorraad en de noodige bouwstoffen, tot het opslaan van een hutje, naar den top des bergs laten voeren, alwaar zij alsdan overnachten.

Ofschoon het bekend is, dat de wolven op dezen berg vrij menigvuldig zijn (komende zij soms op de cochenille-tuinen bij de stad een bezoek afleggen),

zoo hebben wij echter geene derzelve, zoo min als eenig ander gedierte (met uitzondering van een hert, dat wij in de verte zagen springen), ontmoet. Inderdaad, in dit opzigt zijn wij op onze geheele reis in dit land zeer gelukkig, of, gelijk men het nemen wil, ongelukkig geweest. Op den berg van Mico alleen zagen wij ergens een vrij groot slangenvel liggen, en daarna in het bed van het riviertje tusschen Guastatoia en Omogita, door hetwelk wij zoo lang heen trokken, een slangetje kruipen en ons klaarblijkelijk ontvlugten. Dit niet ontmoeten van roofdieren heeft mij ook wel doen denken, dat de talrijkheid derzelve door vele reizigers of schrijvers overdreven wordt; en in dit gevoelen scheen mij de verbazende vermenigvuldiging van paarden en runderen in deze landen, die, hetzij eenen eigenaar hebbende of niet, altijd, in velden of bosschen, in het wild loopen, te bevestigen.

Het tweede uitstapje, dat ik gedaan heb, was naar Amatitan. Dit is slechts zeven mijlen van de hoofdstad gelegen, en bijna in dezelfde rigting als Antigua, alleen iets minder zuidelijk. De weg is, met uitzondering van een paar moeijelijke passen, vrij goed en zeer aangenaam. Men komt door een groot dorp, Villa-Nueva genaamd. Amatitan ligt insgelijks in eene vallei, in welke het afdalen veel steiler is dan in die van Oud Guatemala. Overigens is deze mede voor een goed gedeelte bebouwd, maar hetgeen de belangrijkheid van Amatitan voornamelijk uitmaakt, is het schoone meer vlak bij het-

zel-

zelve, en het riviertje, door hetwelke het zich in zee ontlast.

Dit meer is ruim drie mijlen lang en zeer ongelijk van breedte, bereikende deze op sommige plaatsen bijna twee mijlen. Het is overigens zeer diep en schier overal van hooge bergen omringd, waarvan sommige regtstandig in hetzelve afdalen. Het bevat veel visch, doch slechts twee soorten, van welke de eene, in vorm, nog al op onzen brasem gelijkt, en de andere zeer klein is. Beide zijn goed van smaak, en gewoonlijk op de markt der hoofdstad, schoon in geene groote hoeveelheid, voorhanden.

De straten van Amatitan zijn insgelijks lijnregt, doch ongeplaveid, en daardoor zeer stoffig. De markt wordt er gehouden onder den grootsten en gewis schoonsten boom, dien ik immer heb aanschouwd. Dezelve staat op het ruime plein voor de kerk. Zoo ver en horizontaal strekt hij zijne takken uit, dat zijne breedte, in alle rigtingen, zekerlijk de helft meer is, dan zijne hoogte, zijnde deze laatste ook niet aanmerkelijk. Deszelfs vorm is overigens rond, als ware hij aldus gesneden. Hij is zoo bladrijk als een lindeboom. Deze boomsoort heet *seiva*. Op het platte land vindt men dezelve veel voor de kerken, maar die van Amatitan is wegens zijne buitengewone grootte beroemd.

Uit hoofde van deszelfs mindere hoogte en ingeslotene ligging, is het te Amatitan aanmerkelijk warmer dan in de hoofdstad. Gedurende de maanden Mei en Junij (later wil men, dat het klimaat ongezond

zond is) gaat de guatemaalsche *beaumonde* aldaar veelal eenige weken doorbrengen en de baden gebruiken, zijnde deze er warm en koud. De eerste zijn een paar groote putten, waarin men het natuurlijke warme water laat loopen, en die van gebladerde takken omringd en overdekt zijn. De laatste zijn dergelijke hutten, in de rivier opgeslagen. Op eene rieten bank in dezelve ontkleedt men zich. De bewoners van Amatitan zijn meestal Ladinos.

Thans (in Januarij en Februarij) is de *beaumonde* te Escuintla, acht mijlen verder naar de zuidzee. Aldaar moet het zeer warm wezen, en men gaat er letterlijk heen, om te zweeten, zeggende men, zich, door dat middel, van de schadelijke dampen, die zich, gedurende een jaar, in het ligchaam verzameld hebben, te zuiveren. Het is zekerlijk geene der minst opmerkelijke bijzonderheden van deze streken, dat men binnen weinige uren afstands zulke verschillende luchtstreken heeft, en zich zoo gemakkelijk naar degene begeven kan, in welke men het liefste ademhaalt. Het riviertje van Amatitan stroomt, natuurlijk breeder geworden zijnde, ook voorbij Escuintla.

Noch in Amatitan, noch in Escuintla intusschen, bestaan eenige inrigtingen ten gemakke of tot vermaak van hen, die er zich heen begeven. In de eerste plaats kan men een redelijk goed huis huren, doch in de tweede moet men zich in eene rancho (eene rieten of aarden hut) behelpen.

Nog

Nog is er een plaatsje, waar velen, die zich niet zoo ver, als Amatitan of Escuintla, van huis willen begeven, eenigen tijd gaan doorbrengen. Hetzelve heet Chinauta, ligt ruim twee mijlen ten oosten van de stad, in eene kleine diepe vallei, door welke insgelijks een riviertje stroomt, waarin men zich baden kan, zijnde er almede tot dat einde badhutten in hetzelve vervaardigd. Ook hier is het warmer dan in de hoofdstad. De bewoners van Chinauta zijn grootendeels Indianen, die zich hoofdzakelijk met het maken van aarden potten en kannen bezig houden, waarvan zij de hoofdstad voorzien.

Tot hiertoe heb ik beschreven, hetgeen ik met eigene oogen heb aanschouwd. Gaarne zoude ik u op gelijke wijze eenige andere deelen des lands leeren kennen, doch de gelegenheid heeft mij nog ontbroken, om, gelijk ik binnen kort evenwel denk te doen, eene binnenlandsche reis ten uitvoer te brengen. Bij de afwezigheid alzoo van eigene waarnemingen, geloof ik, dat de mededeeling der nu volgende ingewonnen berigten u inmiddels niet onaangenaam zal zijn.

De republiek Centraal Amerika ligt tusschen vier en tachtig en zeven en negentig graden lengte, en tusschen acht en zeventien graden noorderbreedte, op de landengte, die Noord- en Zuid-Amerika verbindt. Niettegenstaande deze ligging, van welke zij haren naam ontleent, is het er ver van af, dat zij zich overal zoude uitstrekken van zee tot zee. De mexicaansche provincien Chiapa en Yucatan en de uit-

uitgestrekte gewesten, welke de nog nimmer onderworpene indiaansche stammen, onder de namen van Moskitos, Zambos, Poyais, enz. bekend, ten oosten van Honduras bewonen, beletten haar de grenzen te hebben, welke de natuur schijnt aan te duiden. Guatemala is de hoofdstad der geheele republiek, en deze is verdeeld in de vijf volgende verbondene provincien, Staten genaamd:

Guatemala, in het westen;
Salvador, ten oosten van Guatemala;
Nicaragua, ten oosten van Salvador;
Honduras, ten noorden der twee laatstgemelde;
Costarica, ten zuid-oosten van alle.

Elk dezer staten heeft, volgens de bestaande constitutie, eene eigene vertegenwoordigende regering, welker leden, even als die van het Gouvernement der republiek, door het volk, en slechts voor weinige jaren, verkozen worden. Hij, die aan het hoofd der uitvoerende magt van het bondgenootschap staat, draagt den titel van president, en de hoofden van de uitvoerende magt der staten heeten chefs van den staat. De staten zijn ingedeeld in departementen, elk van welke aan het hoofd van deszelfs bestuur eenen departementalen chef heeft. Voorname steden hebben politieke chefs, welke waardigheid, in plaatsen van minder aanbelang, gewoonlijk met die van militairen kommandant vereenigd is. Onder de politieke chefs heeft men alcaldes, die slechts voor een jaar benoemd worden, geen salaris trekken en welker getal in

even-

evenredigheid is met de grootte der plaats. In Guatemala zijn er vier. De dorpen worden gewoonlijk slechts door eenen alcalde bestuurd, die er vrederegter en kommissaris van politie tevens is.

De geheele bevolking onderscheidt zich in drie hoofdklassen:

1°. De Kreolen of afstammelingen van Spanjaarden. Deze zijn over het geheel beschaafd en verlicht, en, althans in de matige luchtstreken, gelijk de hoofdstad, op de europeaansche wijze gekleed.

2°. De Ladinos, afstammelingen van Spanjaarden en Indianen. Deze oefenen de handwerken uit en zijn met europesche, doch alleen linnen of katoenen stoffen gekleed.

3°. De Indianen, die het grootste getal uitmaken en de dorpen en het platte land bewonen. Hunne kleeding bestaat uit binnen 's lands vervaardigde wollen en katoenen stoffen.

GUATEMALA.

Behalve Oud en Nieuw Guatemala, zijn er in dezen staat, welks bevolking op zes maal honderd duizend zielen wordt geschat, en die zich van de eene zee tot de andere uitstrekt, nog twee steden van den eersten rang, namelijk Coban in het noorden en Quesaltenango in het westen. Beide hebben eene bevolking van tien à elf duizend zielen. Het klimaat van laatstgemelde plaats is zoo gematigd, dat in deszelfs omstreken de tarwe wordt gebouwd, welke in de hoofdstad en andere oostelijke deelen des

des lands verbruikt wordt. Men vergete niet, dat dit gebruik, in evenredigheid der bevolking, op verre na zoo groot niet is, als hetzelve elders zoude wezen. Te platten lande en onder de geringere klasse eet men geen brood, maar tortillas, van maïs gebakken pannekoekjes. De Indianen van Quesaltenango zijn wegens hunne nijverheid vermaard. Steden, die van twee tot negen duizend inwoners tellen, zijn in den staat van Guatemala ten minste twintig in getal.

Even als de overige staten, bevat die van Guatemala, en dat wel op afstanden van slechts eenige weinige mijlen, alle klimaten, van het volstrekt heete tot het zeer gematigde. Het eigenlijk gezegde koude bestaat in de republiek niet, zijnde het slechts op eenige weinige der hoogste bergen, dat het, in sommige maanden, des nachts vriest. Deze gelukkige ligging, gevoegd bij de groote vruchtbaarheid der meeste gronden, en de verscheidenheid derzelve, is dan ook oorzaak, dat alle bedenkelijke vruchten met gemak kunnen worden gebouwd en aangekweekt. De tarwe en het suikerriet, de eik en de kokos, de appel- en de oranjeboom zijn in deze gezegende oorden naburen; de vanille, ja zelfs de thee, groeit in het wild. De bosschen bevatten de kostbaarste boomen en planten (1), en dit is vooral ook

(1) Zie hier eenige soorten: campèchehout, mahonijhout, brezilhout, monade (donker paarsch), granadillo (gespikkeld en van eene donker bruine kleur); wijders boomen, die de kostbaarste balsems en gommen voortbrengen, gelijk drakenbloed, mariamelk, liquidamber, zwarte en witte balsem, caragua, enz. enz.

ook het geval in het departement van Verapaz, tot den staat van Guatemala behoorende. Gebrek aan nijvere handen doet intusschen al deze voordeelen nutteloos blijven. De beste cacao der wereld wordt in de zuidelijke deelen van dezen staat voortgebragt; doch zoo ver gaat de werkeloosheid der bewoners, dat derzelver opbrengst voor de behoefte des lands niet genoegzaam is.

Inderdaad, de vruchtbaarheid van den grond zelven is als eene oorzaak van de vadzigheid der bewoners te beschouwen. De Indiaan leeft hoofdzakelijk op tortillas, en van de maïs leveren de velden jaarlijks twee of drie somtijds drie honderdvoudige oogsten op, terwijl de teelt zoo gemakkelijk is, dat het omwerken van den grond op de meeste landen zelfs schadelijk zoude zijn, door de plant te veel in het stroo te doen schieten. Men heeft dus volstrekt niets anders te doen, dan hier en daar eene korrel zaad neder te werpen, en daar, waar de grond dien hoogen graad van vruchtbaarheid niet heeft (gelijk in de omstreken van de hoofdstad), woelt men slechts zijne oppervlakte, ter diepte van twee of drie duim, een weinig om.

SALVADOR.

In evenredigheid van deszelfs grootte, is deze staat, geheel aan den stillen oceaan gelegen, de volkrijkste van alle. Over eene uitgestrektheid gronds, die geen derde gedeelte van die van Guatemala bedraagt, wordt het getal van deszelfs bewoners op vier

vier maal honderd duizend gerekend. De Indianen van dezen staat hebben algemeen den roem, van de beschaafdste en nijverste der geheele republiek te zijn, zijnde het ook alhier, dat het ijzer veel beter dan in eenig ander gedeelte bewerkt, en zeer goed touwwerk gemaakt wordt.

De hoofdstad is San Salvador. Hare ligging is zoo ontoegankelijk, dat zij met weinige manschappen te verdedigen is; zij heeft eene bevolking van ongeveer dertien duizend zielen. Ofschoon het klimaat er niet bij uitstek warm is, zoo wordt San Salvador echter gerekend tot de warme landen (*tierras calientes*) te behooren. Deze stad heeft onderscheidene havens, waarvan die van Sonsonate en Conchagua de voornaamste zijn. De eerstgemelde intusschen is slechts eene reede, op welke gewoonlijk eene sterke branding is. De vijf mijlen landwaarts in gelegene stad Sonsonate (vooral ook wegens den niet ver van denzelven liggenden en altijd vuurspuwenden volkaan bekend) bevat zeven duizend zielen. San Vincente zal ongeveer acht duizend en San Miguel zes duizend bevatten.

De luchtstreek van dezen staat is in het algemeen warm. Desniettegenstaande zijn er onderscheidene oorden, alwaar dezelve gematigd genoeg is, om tarwe te bouwen. De grond in dezen staat behoort tot de vruchtbaarste in de geheele republiek. De voornaamste opbrengst voor den handel is de indigo, welke hoofdzakelijk uit Salvador komt. Het bedrag derzelve, dat, na bevorens sterk verminderd te zijn

ge-

gewest, de laatste jaren weder merkelijk is aangegroeid, wordt tegenwoordig op een millioen twee maal honderd duizend pond geschat. Ook wordt er veel tabak geteeld, die, even als die van Copan in Honduras, van eene uitmuntende hoedanigheid is.

NICARAGUA.

De bevolking van dezen staat is ruim twee maal honderd duizend inwoners. De hoofdstad, vier mijlen van den stillen oceaan gelegen, is Leon en bevat tegenwoordig gewis niet meer dan veertien duizend zielen. Het klimaat van deze stad is gezond, doch zeer warm, staande Fahrenheits thermometer er gewoonlijk tusschen de vijf en tachtig en negentig graden. De hoofdkerk is, zegt men, een fraai gebouw. Ook moet er eene hoogeschool wezen, alsmede onderscheidene andere inrigtingen van aanbelang. De ligging van Leon is overigens zeer fraai en aangenaam.

Wijders heeft men hier de volgende steden van eenig belang:

Granada, wegens deszelfs aangename en voordeelige ligging aan het meer Nicaragua beroemd. Door het deel, hetwelk deze stad, gedurende de laatste jaren, in de binnenlandsche beroerten genomen heeft, heeft zij een treurig aanzien gekregen en is het getal van deszelfs inwoners, even als dat van die van Leon, sterk verminderd, zullende hetzelve tegenwoordig niet meer dan ongeveer tien duizend bedragen. Tusschen twee bergholten gelegen, is Granada natuurlijk sterk. Hare ligging aan het

groote meer belooft deze stad, indien een maal het kanaal tusschen de twee zeeën alhier mogt tot stand komen, groote voordeelen.

Masaija, ofschoon slechts dorp genaamd, heeft eene nijvere bevolking van ongeveer zestien duizend zielen, en is mede zeer aangenaam, niet ver van het meer gelegen. Er heerscht hier echter een groot gebrek, namelijk dat aan water, hetwelk de indiaansche vrouwen uit een naburig meertje gaan halen en vervolgens in het dorp verkoopen.

Nicaragua is tusschen het groote meer en den oceaan, onder eene warme luchtstreek, gelegen. De omstreken moeten zeer vruchtbaar en wel bebouwd zijn en uitmuntende vruchten voortbrengen. Er zijn ook groote cacao-tuinen. De bevolking wordt gezegd omtrent twintig duizend te zijn.

Managua, bij het meer van dien naam gelegen, hetwelk met het meer van Nicaragua, door middel van een natuurlijk, doch onbevaarbaar kanaal, Tipitapa genaamd, verbonden is. De bevolking, die uit ongeveer acht duizend zielen bestaat, houdt zich hoofdzakelijk met de veeteelt bezig.

Nieuw Segovia en Matagalpa zijn diep landwaarts in gelegen, op de grenzen der vrije indiaansche stammen, tegen wier invallen de bewoners altijd op hunne hoede moeten zijn. De luchtstreek is zacht en gezond, maar de bevolking niet bekend.

Wijders heeft deze staat onderscheidene goede havens in beide zeeën. Onder die in den grooten oceaan is Realego de meest bezochte. Zij ligt aan

het

het einde eener smalle diepe baai, die twee ingangen heeft, waarvan de eene, oude ingang genaamd, gevaarlijk is. De ankerplaats is zeer veilig. De bevolking is ongeveer zes honderd zielen, en houdt zich hoofdzakelijk met het vervaardigen van ligte vaartuigen en het kalfaten van groote bezig. Er is ook gewoonlijk eene vrij sterke militaire bezetting.

De voornaamste haven in de antillische zee is die van Sint Jan, aan den mond der rivier van dien naam, door middel van welke het groote meer zich in den oceaan ontlast. Deze haven is veilig en gezond, doch men wordt er vreesselijk door de muskieten gekweld. Deze plaag intusschen zal merkelijk verminderen, naar mate de bosschen in den omtrek zullen worden weggehakt. Van St. Jan worden goederen in piraguas, over de rivier en het meer, naar Granada gevoerd. Deze afstand bedraagt ongeveer honderd mijle n Tegen de rivier op is de reis natuurlijk moeijelijk en langdurig. Heen en weder wordt dezelve gewoonlijk in 26 of 28 dagen afgelegd. Bij teekenen van slecht weder, houden deze piraguas zich digt onder de kust, alwaar inhammen en kreeken in menigte voorhanden zijn, om te kunnen binnenloopen.

Hetgeen intusschen vooral de belangrijkheid van deze provincie uitmaakt, is het groote meer van Nicaragua, hetwelk honderd vijftig mijlen in omtrek heeft, en door middel waarvan men het plan heeft gemaakt, om de twee zeeën te vereenigen. Hetzelve is bevaarbaar voor schepen van alle groot-

 te,

te, bevat onderscheidene meestal onbewoonde eilandjes, en op deszelfs kusten zijn een aantal haciendas, waar men zich hoofdzakelijk met de veeteelt bezig houdt. Volgens het door de regering der republiek met het huis van PALMER te Nieuw York gesloten kontrakt, moet door het laatstgemelde, binnen twaalf jaren tijds, de rivier St. Jan voor groote schepen bevaarbaar, en vervolgens een kanaal gemaakt worden tusschen het meer en de golf van Papagaijo, eene strook lands, ongeveer acht mijlen breed. Men heeft echter reden, om te vreezen, dat dit kontrakt, immers voor als nog, niet zal worden uitgevoerd.

De wegen langs deze kusten van de zuidzee zijn veelal vrij goed en effen. Van Realego worden de goederen in karren naar Leon vervoerd.

Ook in Nicaragua is de vruchtbaarheid van den grond zeer groot en levert dezelve de heilzaamste balsems en kruiden, alsmede al de vruchten der warme luchtstreken, waaronder ook druiven, op, terwijl onder denzelven, vooral in de omstreken van Nieuw Segovia en Matagalpa, schatten van goud, zilver en koper verborgen zijn. De indigo uit de omstreken van Nicaragua en Granada is zeer beroemd. In dezen staat worden ook vele voorwerpen van nijverheid vervaardigd, gelijk katoenen dekens, zeildoek, touw, matten, fijne strooijen hoeden, enz.

HONDURAS.

Over eene oppervlakte van ongeveer vijf duizend vierkante mijlen, heeft deze staat nog geen twee

maal

maal honderd duizend inwoners. Deszelfs diep landwaarts in gelegene hoofdstad heet Comayagua. Hare bevolking wordt op zes duizend zielen gerekend, terterwijl eene andere stad, Tegacigalpa genaamd, er ten minste zeven duizend telt en in eenen meer bloeijenden toestand dan Comayagua is. Van de onderscheidene havens zijn Truxillo en Omoa de belangrijkste, of liever de eenige door den handel bezochte. De stad Truxillo is niet onaanzienlijk en op ongeveer honderd voet boven de zee aangenaam gelegen. Eene haven echter is het niet, maar eene reede en eene ruime baai. Deszelfs werkelijke belangrijkheid is hoofdzakelijk gelegen in de mahonijhouthakkerijen, welke, op den afstand van een paar mijlen van de stad, plaats hebben en zich waarschijnlijk steeds meer en meer zullen uitbreiden. De stad heeft eene bezetting van ongeveer twee honderd man en wordt door een fort beschermd, dat echter tegen eenen ernstigen aanval weinig wederstand zou kunnen bieden.

Omoa kan als de haven van Guatemala in de antillische zee worden beschouwd, zijnde het alhier, dat de goederen, uit Europa en Havanna voor de hoofdstad en San Salvador bestemd, aankomen. De haven van Omoa, hoewel niet groot, is fraai en veilig. Het kasteel is veel sterker dan dat van Truxillo. Jammer intusschen, dat de stad, die ongeveer twee duizend inwoners heeft, wegens hare ongezondheid berucht is.

Niet ver van de kust van Honduras ligt het schoone, doch geheel onbewoonde eiland Ruatan. Deszelfs klimaat is droog, warm en gezond. Het is zeer bergachtig en vol wild. Op de zuidelijke kust is eene goede haven, Port Royal genaamd.

Honduras is de rijkste staat van alle, zoo wel in mijnen van kostbare steensoorten, als van goud en zilver. Sommige dezer laatste, bij het beroemde el Corpus, op de grenzen van den staat Salvador gelegen, begint men wederom te bewerken. Er bevinden zich op dit oogenblik alhier een engelsch en een fransch heer, die binnen kort de noodige machines uit Engeland verwachten, ten einde dit werk, schoon elk afzonderlijk, met meer kracht door te zetten.

Overigens is Honduras, hoewel over het geheel misschien niet als den gezondsten staat te beschouwen, bij uitstek vruchtbaar en voor de teelt van allerlei veldvruchten, doch vooral de tropische, geschikt, terwijl deszelfs bosschen de kostbaarste houtsoorten bevatten. Maar hetzelfde gebrek aan nijvere handen, dat in de meeste andere deelen der republiek bestaat, heeft ook hier dezelfde heillooze uitwerkselen. Behalve het mahonijhout, dat bij Truxillo gehakt wordt, is het eenige artikel, dat alhier tot nog toe wordt gewonnen en eenigermate de aandacht van den handel verdient, de tabak, welke de schoone vallei van Copan oplevert en die van eene uitmuntende hoedanigheid is. Dezelve echter niet anders dan aan het Gouvernement en tot eenen

door

door hetzelve bepaalden prijs kunnende worden verkocht, wordt de nijverheid gedwarsboomd en van dezen tak op verre na de partij niet getrokken, welke er van te trekken was. De regering verkoopt dezen tabak voor uitvoer tot twee realen (ongeveer zestig cents) het pond. Een paar kooplieden gaan er de engelsche markt mede beproeven, doch het is te vreezen, dat de prijs te hoog is, om met de andere tabaksoorten te kunnen mededingen.

COSTARICA.

Deze uitgestrekte staat, welks naam de schatten aanduidt, in zijne ingewanden verborgen, en die, even als die van Guatemala, het voordeel heeft van zich uit te strekken van de eene zee tot de andere, en in beide havens te bezitten, is schier onbevolkt, zullende dezelve, over zijne geheele uitgestrekte oppervlakte, ten hoogste tachtig duizend bewoners bevatten.

Cartago is de hoofdstad en zal eene bevolking van ongeveer negen duizend zielen hebben. Hare ligging, op eenen schier gelijken afstand van de twee zeeën, moet zeer schoon en de luchtstreek bij uitstek zacht wezen. In de antillische zee heeft deze staat onderscheidene havens, onder andere eene, die insgelijks Cartago heet, en eene diepe baai, onder den naam van Admiraalsbaai bekend. De beste haven in de zuidzee is die van Caldera.

De

De geheele republiek is overigens doorsneden van eene menigte groote en kleinere rivieren en meeren, die tot de vruchtbaarheid van den grond grootelijks bijdragen en de meeste deelen des lands rijkelijk van visch voorzien. Geene der eerstgemelde, echter, is (met uitzondering van de rio Dulce, waarin scheepjes van zeven of acht voet diep komen kunnen) tot hiertoe anders dan voor schuitjes, die hoogstens een paar voet diep gaan, bevaarbaar. Men verzekert intusschen, dat de voornaamste, gelijk de Motagua, die bij Omoa uitwatert, en de San Juan, die uit het meer Nicaragua vloeit, met betrekkelijk weinige moeite en onkosten, bevaarbaar te maken zouden wezen.

GUATEMALA 16 Februarij 1827.

Te 's *Gravenhage*, bij Gebr. GIUNTA D'ALBANI.

LA.

oorsnede
n en m
nd gro
s rykel
de, e
arin sch
kunnen
hoog
n vers
Mote
n, die
gh wie
n uui

